

HARDERS-BRIEF

E N

BEKENTENISSEN

Van de goddelijcke genade,

goetheyt en barmhertigheyt,

En van ons swackheyt en ellenden.

Door den doorluchtichsten Heer

DON JAN DE PALAFOX
EN MENDOZA,

Biffchop van Puebla der Engelen,

Raedt van fijn Majestejt, en van den hoogen
Raedt van Arragon.

Uyt het Spaensch in 't Nederduyts overgefet:

door

F. LAZARVS MARCQVIS.

T A N T W E R P E N,

By AERNOVT VAN BRAKEL.

M D C L V I I I.

Ick sien een ander vvet in mijn litmaten, tegen-
srijdende aen de vvet van mijn verstant, en my
vangende in de vvet van de sonde die in mijn lit-
maten is. Ick ongeluckige mensch ! wie sal my
verlossen van 't lichaem van dees doot ? de genade
Godts door Iesus Christus onsen Heer. Rom. 7.
vers. 23, 24, 25.

O
Aen
Sr. C
Pr
Van

sijn
weere
wiens
veel
derga
Godt
besch
hebste
maegh
van p
Godt
duure
sullen
ding
aen 't
woor

O P D R A C H T - B R I E F

Aen de Eerw. Godtvruchtige Religieuſe

Sr. CATHARINA NEVFCOVRT,

Priorinne in 't beſloten klooster van
S. Andries ter Maeghden,

Van de derde Ordre van Penitentie van den
H. Franciſcus tot Maeſtricht.

Wee uytſchijnelijcke
genaedens heeft de
goetheyt Godts in
U E. uytgewroght,
de eene als hy u door
ſijn H. roep uytſonderde van de
weerelt, die woelten Oceaen, in
wiens altijt onſtuymige wateren ſoo
veel fielen voor alle eeuwigheyt on-
dergaen. De andere als u die ſelve
Godt, door ſijn voorſienigheyt en
beſchicking, geſtelt heeft tot bevel-
hebſter over ſoo veel godtſalige
maeghden, als hun onder den regel
van penitentie in U E. klooster
Godt opgeoffert hebben, en ge-
duurende u leven het ſelve noch
ſullen doen. In de eerſte begena-
ding, ſprack den Geest Godts
aen 't geheym van u hert deſe
woorden: *Hoort dochter en ſiet, en*

* 2

buyghs

Pf. 44. buyght u gheoor, en vergeet u volck,
ende het huys van u vader, ende den
koning sal u schoonheyt begeeren. En
dese inpraeck, gelijk de volharding
tot nu toe heeft doen blijcken, was
u seer aengenaem en soet. Maer in
die ander gunst, wort u geseyt uyt

Sap. 6. het boeck der Wijsheyt, *Een alder-*
hardste oordeel sal dese geworden die in
overheyt sijn. En uyt den H. Grego-

Gre-
gor.
supra
Ezech. *rius: De Overste moeten weten dat, by*
aldien sy qualijck doen, sy soo veel doo-
den waerdigh sijn, als sy aen haer onder-
saten exemplen toeschicken van bederfe-
nis. En uyt den H. Outvader Augu-

Lib. de
pastor. *stinus: Die qualijck leeft in't aensien*
van sijn ondersaten, die doot hy alle, voor
soo veel in hem is. Dit alles, geloof
ick, bevalt U. E. soo wel niet, mits
hier uyt blijkt wat overgroote pe-
riculen van siel-verlies aen dit ampt
vast sijn; doch evenwel moet U. E.
dit niet verhinderen, in't kloeck-
moedigh volvoeren van u opgeley-
de last. Eerst om dat in de kercke
Godts de handthaving van sulcken
overheyt noodigh is; ten tweeden
om dat dese niet als van Godt is:
noch voorder om dat in't opnemen
van

van groote lasten op de aerde den hemel groote hulpe toeschickt om die te kunnen dragen, en dan bysonderlijck, als dese aengenomen worden door een porring van hooger bevel, in eenvoudige gehoorfaemheyt, sonder eersucht, sonder betrachtting van sulcken overheyt door ongerijmde middelen. Ick vertrouwe eensdeels, en ten deele weete oock dat in u persoons verkiesing dit alles wordt gevonden, soo datter niet gebreekt tot seker bewercking van u saligheyt, en heylige bestiering van u schapen, als volharding in u voornemen, en met nederigh gemoet de Vader van de lichten, in nederige kennis van u selven, om genade en bystant te bidden, en dat naer de wijze van desen Harders-brief door my vertaelt, die ick U E. opdrage als een aenwijser die de oneyndelijke schatten van de goddelijcke genade en goetheyt niet alleen bekent maect; maer leert oock hoe haer beginselen, sonder welcke wy niet vermogen, van Godt ons vergunt worden sonder ons voorgaende verdiensten, hoe wy de metgaende

de gratie in ons moeten voeden , en eyndelijck daer door kunnen triumpheren. Belieft U. E. nu te weten wat getuygenis ick dan van desen Harders-brief geve ? hy stelt ons de exemplen te voren van ons algemenen goeden Harder , in wien alle Harders hen plicht leeren , en kunnen de perijckelen daer uyt kennen van de eygen liefde , die eygen pest van huerlingen, niet van rechte Harders. Hy leert de ootmoedigheyt , hy preeckt de matigheyt, hy ontfteeckt de liefde tot Godt , en bewerkt die tot sijn schapen. Hy maekt verduldigh, hy leert medelijden plegen over de swacke , hy straft hartneckigheyt in de sonde , en dat met sachtfinnigheyt , hy koestert de deughden , prijst het gebet, betert dat bederft , verwerpt het overdadigh , veracht het tijtlijck , en doet het eeuwigh met yver betrachten. Noch meer : hy verbeelt ons nietigheyt , hy berispt ons losheyt , hy verdoemt ons trotsheyt , vernedert de vermetentheyt , bedeckt onse naecktheyt , verthoont de beschaemtheyt , verrijckt ons armoe ,
be-

beta
borg
ken
ten
salig
kley
drag
dees
over
tot c
te c
Sufte
verse
fult b
alles
dees
de d
van
met
meer
ick g
die ic
ning
den g
ge g
ken ,
siele t
sen 2

betaelt ons schulden , stelt voor ons borge, en volmaeckt al ons gebreucken. Siet wat al overgroote schatten in soo een kleyn kofferken , wat salighmakende leeringen in soo een kleyn boecxken , dat ick U. E. opdragende , versoecke dat u believedees ingeslooten juweelen wel te overwegen , en die te gebruycken tot cieraet van uwen geest, die mede te deelen aen uwe onderdanige Sufteren , en soo doende U E. te versekeren dat ghy dat onfeylbaer sult bekomen , om het welcke ghy alles hebt verlaten. Ick besluyt dan dees opdraghtbrief , U E. bevelende de genade Godts in beyvering van een suyver leven. En doe dit met meerder gunst , als hebbende meerder verbintenis aen U E. mits ick gestaen hebbe over u verkiesing, die ick uyt kracht van mijn bediening te dier tijt bevestigde, en bidde den goeden Godt u alle nootwendige genadens voorder wil toeschicken , tot sijn meerder glorie en u siele saligheyt. Uyt Antwerpen desen 2 Augusti 1658.

U. E. dienaer in Christo Iesu

F. LAZARVS MARCQVIS.

Goet-verklaringe van P. F. *Mattheus de la Natividad*, ongeschoeyde Min-
derbroeder, Leesmeester van de
H. Schrifturen van de Godtheyt.

HEt gene men acht en eert dat keurt men
niet. Dien Brief en Harderlijke onderrech-
tinge van den doorluchtichsten Heer Don Ian de
Palafox en Mendoza, Bisschop van Puebla der
Engelen kan aen het volck van de Engelen een
brief en onderrechting sijn tot den alderfuyver-
sten Godts-dienst, en meerder glory van Godt.
Ende de Schrifture noemtse Engelen, die sooda-
nige brieven schrijven. Den H. Gregorius den
S. Gre- Grooten verlicht dese besluyt-reden: Lux gre-
gor. in gis est flamma pastoris, het licht van de
Reg. kudde is de vlam van den harder Den heelen
Episc. brief, als door verreckt sijnde, is een profijtelijke
32. leering, en trouw. De hartelijke neerstichydt
door de Goddelijke genade wort daer wel in
vereenicht, die eerlijck is door levende toegedaen-
heyt: want te vullen verrecken, om Godt te
behagen sonder genade, is een ongeluckige begeer-
te van't gene onmogelijk is, alleen licht door
de Goddelijke genade. Alles is altijd niet ge-
weest, sonder Godt. Den H. Paulus verhaelt
veel van sijn selven, en stelt het fuyverlijck vast,
I Cor. Non ego, sed gratia Dei mecum. Niet ick,
15. maer de genade Gods met my. Die Pauselijke
betrachtingen helpt seer, met sijn rechtgeleerde
vryheyt, den Heer Don Rodrigo de Mandia,
gekoren Bisschop van Syrien, en algemeen Stadt-
houder van dit Hof, en hierom is men dese
gunst schuldich uyt soo veel rechtvaerdicheyt.
In Sint Gillis konincklijck klooster van de onge-
schoeyde Franciscanen. I April des laers 1653.

F. Mattheus de la Natividad.

Goet

Goet-verklaring van den Eerwaerdich-
sten Vader Antonius Gonzales de
Rosende van de Minder-klercken;
die Leesmeester was van de Godtheyt
in de hooge school van Alcala, Pre-
diker van zijn Majesteit, en Beschic-
ker in den hoogsten Raet van de On-
dersoecking.

MYn Heer, ghy seyndt tot my, op dat
ick u mijn gevoelen segge van den
Harders-brief of de handeling van de bekentenis
van Godt, ende den mensch, wercken van den
geest, en de Christelijcke welsprekentheyt
van den doorluchtichsten Heer Bisschop van
Puebla der Engelen. Moest ick mijn gevoe-
len seggen, gelijk het de stof vereyscht,
de Goetverklaring soude nootsakelijck waf-
fen tot een grooter boeck als het werck
selfs. Den Konincklijcken Propheet heeft
de hoedanicheyt van den brief opentlijck
gegeven: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me
consolata sunt*; u roed', en uwen stock heb-
ben my getroost. Aengesien in de wakingh
van soo een yverigen Harder, den stock ge-
leyt, en de roede bestraft, en beyde troosten
sy. De pen leert, den stock geleyt, en geen
en ontstelt: hebbende den staf in de hant,
soo ver gestelt sijnde van zijn schapen, het
gereetschap dat soo soetjes weder brengt,
roede die soo minnelijck betert, de pen die
soo krachtich doet verstaen, bekomende
met den stock in de hant, de vulling van sa-
lige troosten, voor de leste omwegen van
de nieuwe weerelt. De verhandeling van
de kennis van de Goddelijcke goetheyt, en van
de

de menschelijke ellende is een alderklaerste spiegel, ende ick soude die met groote eygenschap wel noemen den spiegel om te wapenen; nyt welcken men kent van 't hoofd tot de voeten, de leelijke en vervloeckelijke plichten van ons swackheyt, de schoonheyt van de genade Gods, verdient door Iesus Christus sijn Soon, die aen de gelijckenis van onse siel weder geeft de verlore schoonheyt, waer mede sy voortquam uyt de handen van soo een wijsen als Almogende konstenaer. Een spiegel, in welcken den mensch gewapent met de eygen kennis van sijn gesteltenis, sal uyt de oogen verdrijven soo groote duysternissen van ydelheyt, gelijk sy hem den wech sluyten tot sijn betering. Ende alsoo, gelijk dit een licht is, machtich om soo periculeuse nevels te verstroyen, soo en is men niet alleen schuldich het oorlof te geven aen den drucker, Heer Stadthouder van Madrid, Rodrigo de Mandia, maer hem bevelen, dat hy het drucke, op dat het mach gedruckt worden in alle harten. Soo gevoel ick in ons huys van den H. Geest, in Madrid, 2 April, 1653.

ANTONIO ROSENDE,
van de Minderklercken.

Toe-

W
schoop
dese S
ling,
ons r
mach
boeck
Brief
goethe
swack
dien g
als n
lijk g
daen
1653

Toelating van den Ordinaris.

WY Doctor Don Rodrigo de Mandia en Parga, gekooren Bifchop van Syrien, en Stadthouder van defe Stadt van Madrid, en fijn verdeling, by defetegenwoordige, foo veel ons raectt, geven oorlof, dat men mach drucken, en fal drucken, dit boeck, welckers opschrift is: *Harders-Brief, en kenniffen van de goddelijcke genade, goetheyt en barmhertigheyt; en van onse fowackheyt en ellende: aengesien dat wy dien gefien, en aengeteeckent hebben, als niet hebbende tegen ons Catholijck geloof, en goedemanieren. Gedae in Madrid, den tweeden April, 1653.*

Don Rodrigo de Mandia y Parga.

Door bevel van mijn Heer

Andries Ruiz de la Torre.

Aen

*Aen de geloovige van het Bisdom van
Puebla der Engelen.*

Ian, onwaerdigh Biffchop.

ALderlieffte, (alsoo ghy altijd onderda-
nigh sijt geweest) niet alleen in mijn
tegenwoordigheyt, maer veel meer nu in
mijn afwesen, werckt met vreesse en angst
uwe saligheyt; want 't is Godt die in u lie-
den werckt, beyde het willen en het volbren-
gen naer den goeden wille. *Tot de Philippen-
sen 2 Cap. v. 12, 13.*

*Liber inscriptus Carta Pastoral, y conoci-
mientos de la divina gracia, bondad y mise-
ricordia, compositus ab illustrissimo D. Ioanne
de Palafox, Episcopo Puebla Angelorum, Eccle-
siastica Censura approbatus & in Belgicum
translatus à R. P. F. Lazaro Marquis, imprimi
poterit bono nostratum. Datum Antverpia in
Conventu nostro, 1 Julii, 1658.*

F. Andreas Scheyndelius, Provincialis
3 Ord. S. Francisci Regularis ob-
servantiae in Belgio.

H A R.

r

H A R D E R S

B R I E F.

S Oo groot is ons dwa-
se vermetentheytt, nae
den val van ons eerste
Ouders, dat het
schijnt dat wy de
hoovaerdigheyt uythijgen nevens
de onbedachtheyt. En in 't aensien
van sulcken vervaerlijcke beproe-
ving blijven wy even ydel. Van
genade vervielen de vermetene in de
ongenade van den Heer. Sy wilden
gelijck Goden sijn; en Godt dede
hen verstaen, dat sy sonder hem
niet waren als naeckte ende ellendi-
ge schepsels. Die suyvre en nette
siel in haer beginsels; dien hoop
van genade en van segens, hebben
sy verandert in verdoemenis, en in
schult: sy maecten dan in hen
oorsprong, de natuyr vergancke-
lijck en swack; en lieten ons een al-
gemeene erffenis van quade gene-
gentheden.

A

2. Die

2. Die Godtsalige Vaders hebben geschreyt, en wy en weenen niet: wy erven de Ballingschap, maer niet hen Ootmoedicheyte en wroeging: wy komen nootsakelijck in 't Vaderlijck goet van ellenden en val; maer niet op sulcken manier in de Boetvaerdicheyt. ô Erffenis al te ongeluckigh! terwijlen dat het quaet seker sijnde, de uytkomst van 't goet onseker is. Hier uyt ontstaet het, dat sonder de Goddelijcke genade, al beproeft sijnde, en buygen wy onse necken niet, noch gequelt sijnde, en geven ons niet op. Wy worstelen met Godt, en met de reden; en aen dat licht dat hy ons gelaten heeft in de redelijcke siel, en aen sijn inspraecken doen wy wederstant, en te alle stonden worden wy weer gestilt. Het goet niet doende stellen voor vast, dat wy fullen saligh worden, ja wy houden voor heel seker, dat ons den tijt van beternis en leetwesen niet en sal gebreken. Soo wy voldoen aen de geboden, wy gelooven dat te wercken uyt kracht van

ons.

ons ve
tegen
verge
vaerdi
heyt;
ootmo
hoova
onach
verme
verme
is God
tichey
vlijt en
dit no
peyaf
noyt e
mer is
nae ee
pen da
volmae
wat be
ren ee
heyt,
mel uy
was.
ren in
doemt
vende

ons vermogen: ende soo wy daer tegen doen, dunckt ons dat het al vergeven sal worden. Met de boetvaerdicheyt, wast in ons de trotsheyt; en by het innenste van de ootmoedigheyt, onstaet in ons de hoovaerdigheyt, in de ledicheyt en onachtsaemheyt tot het weldoen: vermengelt sich een lichtvaerdige vermetentheyt, dat het al genoech is Godt te dienen met flaeuw-harticheyt, maer de werelt met alle vlijt en viericheyt; en schoon wy dit noyt en seggen, laeten't niet te peynsen; en schoon wy het selve noyt en peynsen (dat noch veel slimmer is) soo doen wy het evenwel nae een seer bedorven leven, hopen dat ons toekomen sal een seer volmaeckte doot, en soo het leven wat beter is, soo wort daer in geboren een natuurlijke opgeblasentheyt, gelijk of men ons den hemel uyt rechtvaerdighheyt schuldich was. Heron leeft nu vyftich jaren in boetvaerdicheyt, en verdoemt sich door ydelheyt, gelovende aen sich schuldich te sijn dat

men hem geeft. Is 't dat wy vallen, staen hoovaerdich op, als wy ons moesten opheffen verootmoedight sijnde; en 't gene licht moet sijn aen ons blindheydt, is een voetsel tot hervatte val.

3. Wy oordeelen dat het in ons hant is, ons saligh te maecten; en schoon het is, dat het door de genade Godts soo is, soo en doen wy evenwel geen wercken van genade. Ons doot is een inwendige Hoo-vaerdicheyt, terwyl wy dencken, dat wy, als wy willen, altijt sullen kunnen overgaen van de fouten tot den Hemel; en dat 'er niet aengelegen is, naelaten te wercken in het leven, gelijk oft wy alles souden kunnen bewercken in de doot. Dit is onsen val, archlijck leven, en gelooven dat wy seer salichlijck sullen sterven: en oordeelen dat den doorgang heel licht is, ons begeven in eenen oogenblick van het sondigen tot het schreyen; en op een korteren stont, van 't schreyen tot het verblijden.

4. Wy leven in de vergetenheyt
van

van
seke
groo
len
uytr
recht
die G
Godt
Noo
blick
heyt
gene
ja he
dan
dan
wil f
kom
ende
ontf
wel,
weg
tot o
gena
wy
veel
nauw
schie
iema

van Godt , en houden 't voor heel
seker , dat wy sullen sterven met
groote gedachtenis Godts ; terwij-
len nochtans den H. Augustinus
uytroept : *dat seer rechtvaerdich den*
rechtvaerdigen Rechter toelaet, dat desen
die Godt vergeet terwijlen hy leeft , van
Godt vergeten sal worden als hy sterft.
Nochtans , in dien uystersten ogen-
blick vol van versteltenis en benaut-
heyt , als men alleen kan doen , het
gene men gewoon is altijd te doen ;
ja het gene men altijd dede , kan men
dan noch nauwlijx doen. Sijnde
dan het verstant verduystert , den
wil seer verzwackt , de memorie be-
kommert , de sinnen uythygende ,
ende nu het orgel van 't lichaem heel
ontstelt , soo oordeelen wy even-
wel , dat wy oock in 't doncker den
wegh sullen vinden tot Godt en
tot de waerheyt , die wy niet en
genaecten of niet en wilden , als
wy die konden vinden oock met
veel licht. Het verstant redent dan
nauwlijcks meer ; den wil kan
schier niet kiezen ; ja nauwlijcks is 'er
iemand die gedaenten kan voorstel-

len aan de memorie ; en niet tegenstaende tot dien alderkortsten tijt senden wy een salicheyt op , oft een eewige verdoemenis.

Pf.4.3. 5. Kinderen van Adam lastich en swaer van harten ! wy beminnen de werelt en de ydelheyt , en wy trachten te sterven in de liefde ! wy sijn wederspannich aen de geboden Godts, en vermeten ons in dien laesten oogeblick , dat den hemel door onse deuren inkomt ! mogelijk om dat het in ons alleen is , dat wy ons kunnen verdoemen , is 't oock soo in ons alleen ons salich te maken ? geensins ; van Godt is het dat wy ons salich maken , van ons is het , dat wy ons verdoemen. Had Godt Adam niet eerst geroepen , Adam soude tot Godt sich niet wedergekeert hebben ; is 't faken dat Godt my de hant niet en geeft , ick en sal my niet kunnen opheffen om hem te dienen. Godt dan vertoorent sijnde door een afgront van schulden in het leven , vermeten wy ons hem te sullen hebben ons heel toegedaen en liefstallich in de doot ?

doot
tot da
hartic
moge
geeve
den ,
een lan
wie se
soo lie
nae ee
sonder
in 't ste
sten m
wen ;
Hilaric
sterft
ven all
alle yd
6
heyt ,
heyt ,
vernies
ven ,
dat wy
willen
alles su
veelt ,
toorne

doot? het kan efter wel sijn; want tot daer toe streckt haer sijn barmharticheyt uyt; doch is het wel mogelijk dat hy ons dan sijn licht geeve, en leetwesen van onse schulden, aen wien wy ons loochenen in een lang en verstrooyt leven? maer wie seght het dat 'et soo sijn sal? is 't soo licht een goet eynde te vinden nae een quaet leven? schulden en sonden in 't leven, en heyligheyt in 't sterven? Ick en segge niet Christen mensch, dat ghy soudt mistrouwen; maer segge u dat ghy vrees. Hilarion die beeft, en den byslaper sterft gerustelijck. o bedrogh boven alle bedroch! o ydelheyt boven alle ydelheyt!

6. Die heymelijcke hoovaerdigheyt, die openbare onbedachticheyt, dat vermetelijck betrouwen vernielt ons voor altijt. dat gelooven, dat wy alles vermogen, en dat wy altijt sullen kunnen dat wy willen. dat dencken, dat wy dan alles sullen doen dat ons Godt beveelt, en hier en tusschen hem vertoornen en vergrammen, dat

sleept ons langhs de aerde. dit oock onfeylbaer houden, dat wy in ons selven een algemeen behulp hebben van alle onse ellenden, het welck onse eygen vryigheyt en wilis; en dat altijt, als wy maer sullen willen, alles gedaen is dat ons betaemt; en dat ick wel kan leven schoon ick brande in de vuyle begeerte, evenwel het in mijn handen is, seer boetvaerdich en bedroeft te ster- ven: sulcken dwasen betrouwen brengt ons tot de eeuwige verdoemenis.

7. Is 't dan soo licht voor dese, die vol oneyndelijcke schulden sijn, te winnen een eeuwicheyt van glorie? in eenen lichten oogenblick soecken, vinden, en Godt genieten voor altijt? op een verouderde gewoonte van uytgestortheden, en verderffenis, in een ogenblicks stont te bekomen soo grooten glorie? het gene soo groote heyligen gekost heeft een eeuw van boetvaerdigheyt? het gene dat gekost heeft aen soo groote Martelaers hen selven te laten in stucken hacken voor Godt? het

het ge
heeft e
gen va
houde
in liefd
de Apo
gen en
meer i
waerd
ven ae
Soon
die on
altijt o
kont g
len m
flaew
bemen
een ve
tijt va
Godt
mers h
Moor
is wae
den S
bloed
dede
en sij
heeft

het gene aen de Belijders gekoft heeft een gestadich suchten al de dagen van hun leven, om hen te onderhouden in de genade, en te sterven in liefde? het gene gekoft heeft aen de Apostelen pyningen, vervolgingen ende een kruys? en dat noch meer is, het gene gekoft heeft en waerdt was, sweet, bloet, en leven aen den Verlosser van de sielen, Soon van den waerachtigen Godt? die onmetelijckheyt van glorie, die altijd duert, o belaste met sonden, kont gy die bekomen en achterhalen met een licht suchtje, met een flaeuw geschrey, met een niet wel bemerckende droefheyt? En dat in een verstellde gelegenthey, in een tijt van beroertheyt en duyfsterne? Godt kan het alles doen, want immers hy heeft eyndelick den goeden Moordenaer salich gemaect. Het is waer, dat hy sturf aen de zijde van den Salichmaker, in die eerste en bloedige Offerhande als hy de Misdede aen het Autaer van 't kruys; en sijn genade en barmharticheyt heeft gewilt die vertoonning van sijn

uytwercking en vermogen te doen. Maer nochtans is 't dien ontkomen van de rechte zyde, die van de slinker hant wiert verdoemt. en hierom is 't een gruwelijck bestaen, wegh, en beschikking; Moordenaer leven, en heyligh sterven. ende daer en gebreeckt geen, die 't overweeght, dat het versuchten van Godt, dat hy versuchte aen het kruys, een weynich voor sijn sterven, is geweest om dat van twee sielen, die hy aen beyde sijn sijden hadde, hem soo veel de eene gekost heeft, en de andre verdoemt wert.

1 Pet. 8. Laten wy ons verootmoedigen
5. 6. (gelijck ons Sinte Peeter seyt) onder
Gen. de machtige hant Godts. Laet ons
22.27. erkennen (gelijck Abraham van sijn
 selven seyde) dat wy stof en asch
 sijn. Laet ons in 't geloof vast stel-
 len, dat het in ons hant is, ons sel-
 ven te verdoemen; maer in de hant
Prov. Godts, ons salich te maken. Want
18.38 alhoewel wy het beter kunnen ver-
Iuxta kiezen, is 't nootsakelijck dat ons Godt
72. eerst geve dat te verkiesen; want
 het

het be-
 derffe
 kiesin
 welva
 Godt
 goet e
 ten in
 hart,
 ven al
 verfoe
 nade,
 lich g
 gram
 is om
 9.
 in and
 betert
 aen on
 eenige
 ke God
 Barmh
 swackh
 nis Go
 onse v
 ven al
 sicht a
 gen: o
 sijn ge

het beginsel van onsen val en be-
derffenis hanght aen ons selfs ver-
kiesing , en het beginsel van ons
welvaren en salicheyt hangt aen
Godt , die oorsprong is van al dat
goet en heyligh is. Laet ons inpren-
ten in 't binnenste van ons versteent
hart , dat het nootsakelijck is te le-
ven al biddende , al roepende , al
verfoeckende van Godt licht en ge-
nade , om te onderhouden sijn hey-
lich gebodt ; en dat hem te ver-
grammen den verdraeyden wegh
is om hem te genieten.

9. De begeerte , om in ons en
in andere die gemeene ellende ver-
betert te sien , heeft ons verbonden
aen onse onderdanen op te offeren
eenige *erkenntnissen van de Goddelijc-
ke Goetheyt , Liefde , Vermogen , en
Barmharticheyt : en van onse ellende ,
swackheyt , en noot.* Om de geheug-
nis Godts te bevoorderen , die alle
onse verbetering is , om toe te schry-
ven alleen onse wesentheyt en op-
sicht aen sijn oneyndelijck vermo-
gen : op dat ons altijt voorstaet , dat
sijn genade ons leven is ; en dat son-

der die , ons leven ons doot is : op dat wy erkennende dat wy swack sijn , hem bidden om sterckte ; dat wy hoovaerdigh sijn , hem bidden om ootmoedigheyt ; en als arme behoeftijcke , en naeckte , ons decken met sijn oneyndelijcke barmharticheyt. Ons heeft oock beroert tot 't schrijven van dees aanspraeck , om dat ons ter hant gekomen is seker gebedt van een Geestlijk Man , ooghmerck nemende op het selve voornemen ; en ons docht goet hem naer te volgen , en sijn genegentheden te vermeerderen , en te herhaelen met minder kennis de selve lichten , die hy heylighlijk voortbracht , en die over te setten aen het gehoor van onse onderdanen ; ende hun voor setten dat voetsel , die geestelijcke schootel , hopende in Godt de maecker van alles goets , dat sy sullen profijt doen met die verskere leeringh , beschickende dat sy in alles hangen aen de Goddelijcke goetheyt , suchtende en roepende nacht en dach om die te heb-

hebb
sijn g
ken
trou
dat h
sijn v

hebben tot hen dienst, besorgende
sijn genade, en met die soo wer-
ken, dat sy ootmoedich en be-
trouwigh op Godt mochten hopen,
dat hen de doot het beginsel sal
sijn van het eeuwich leven.

Madrid,
2 Februar. 1653.

A 7

B E-

BEKENTENISSEN
 Van de Goddelijcke goetheyt
 en barmharticheyt,
 en van ons ellende en broosheyt.

Niet dat wy genoegsaem sijn iets te
 dencken uyt ons selven, als uyt ons
 selven; maer ons genoechsaemheyt
 is uyt Godt.

2. Corint. 3. 5.

Eeuwige Vader, Salighmaecker
 Iesu, Goddelijcke geest, ick
 erkenne en moet erkennen,
 ende belijden voor u, en voor de
 salichste Maget Maria, voor het
 hemels hof, voor de heele werelt,
 dat ik, soo veel in my is, ben soo gro-
 ten sondaer en verloorling, soo vol
 bederffenis en ellende, soo verftelt
 van alle kracht en deucht; van alle
 versékering en vermogen, van alle
 licht en jeucht, van alle goede wil
 en Geest, dat ick niet en mach, en
 niet en kan sonder u, ô mijn grooten
 Godt! met al het vermogen van
 mijn

mijn vermetelijcke en ydele nature,
erkennen myne verbintenissen, te
baet komen aen mijn nootwendig-
heden, voldoen voor mijn schulden,
bekennen mijn uytgestortheden,
aenbidden uwe barmhartigheden,
noch volbrengen de lichtste en ge-
meenste van mijn verbintenissen.
Door my selven, mijn Heer en Sa-
lighmaker, en sonder u, noch en we-
te, noch kan, noch vermach te soec-
ken, te begeeren, te achten, te werc-
ken, of te volgen iet anders, als mijn
eygen ellende, en verblintheyt : om-
helsen mijn schade, beminnen mijn
dwalingen, achten mijn rasernyen
en ellenden, ende een strikte vrindt-
schap maecken met mijn flaverny. Ik
kan niet wandelen door my selven,
en sonder u (eeuwige Leytsman,
trouwe metgesel, oprechte vrient,
machtige bystant) als tot een van
boven nedervallen. Ick kan geen
voet voortstellen, of het dient om te
struyckelen ; ick kan my niet be-
schermen, als my quetsende ; ick
kan niet stryden , als my doo-
dende ; ick kan niet arbeyden, mijn
Schep-

Schepper, sonder u, door mijn selven, als om my te bederven.

2. Met al de aenseggingen van reden, en menschelijcke wijsheyt, kan ick niet doen sonder u genade, als onnutte naerstigheden, broose bystande, om de verloren vryheyt weder te bekomen; maer wel in tegendeel, ick vernieuwe mijn wonden als ick die tracht te genesen: en soeckende gesontheit, vermeerder mijn sieckte. Ick bidde u dan almogenste Salichmaker, alderminnelijckste Vader, alderwijste Medecijn, op dat u aldergenadichste genade, die oock alles vermogende is, mijn doe erkennen mijne ellenden, en u barmhartigheyt; dat u goetheyt mijn boosheyt bekeere; dat u vermogen mijn sterckte sy; dat u hant mijn ketenen breke; dat u licht en warmte my geleyde, en doe gaen door uwe wegen, en my kracht en adem geve om in de selve te volharden: en ten lesten dat dese oneyndelijcke medoogentheyt, my wederstelle aen mijn eygene en waerachtige vryheyt, die noyt meer

Ioan.
8. 36.

meer gevangen is , dan alsse voor
vry haer selven meer verwonnen
siet van mijn lusten en rasernyen ;
die noyt meer vry is , dan als sy ge-
vangen is van u barmharticheden.

Rom.
6.16.

3. Op dat ick goet sy , is noot-
sakelijck dat u opperste-gefagh heb-
bende genade my voorkome , my
roepe , my vermane , my verwecke ,
my vergefelschappe , my volge , my
omringe , my doorga , my vervul-
le , en my van my selven , en van mijn
boosheyt bescherme , en ledige.
Uwe genade , mijn Verlosser , moet
het leven van mijn siel sijn , die moet
mijn wercken levendich maken , de-
se moet mijn oeffeningen yverich
maken ; dese in dit innich en gee-
stelijck leven (heel geestelijck en
bovennatuurlijck soo veel het 't uwe
is , heel natuurlijck en ellendich
voor soo veel het 't mijne is) moet
my bewaren , en my geven vol-
hardende behulpsaemheyt : u God-
delijcke genade , o myn groote
Godt ! moet het beginsel , den
voortgang , en volharding van myn
wercken en begeerten sijn. Dese is 't
die

die in my moet voortbrengen alle myn goede gepeynsen , al myn goede wercken , al myn goede woorden. Ick moet beschicken , haer , in dit geselschap het ontfangen van die , maer ghy het geven van de selve ; ghy van die aen te bieden , maer ick van die toe te staen. Maer nochtans om die toe te staen en te omhelsen , moet ghy my geven de genade en de sterckte ; want ick kan niet sonder u.

4. ô Goddelijcke liefde ! 't is het uwe in ons te wercken ; het is van ons , te wercken tegen u : en soo veel als wy wercken in uwen dienst , dat moeten wy al danck weten aen u. wy wercken 't ; maer hoe konden wy 't wercken , ten ware u genade ons voorquam ! en wy niet geholpen wierden van u vermogen ? van u moeten wy ons salicheyt wachten , van u moeten wy die versoecken , van ons selven moeten wy mistrouwen , en van ons eygen wil moeten wy vluchten. Ende niet alleenlijck , mijn Heer , moet ghy ons roepen , maer ghy moet ons oock beroeren :
dese

dese
licht
verfa
heyt
doen

5.

ons
kerck
mach
ons b
leven
gena
goet
dat n
gena
diche
welc
Heer
en b
eerst
weck
heyl
dat i
laet
het
dese
Vryl
pen

dese duysternissen moet ghy ver-
lichten ; dese sterckte moet ghy
versachten ; en dese tegenstrent-
heyt moet ghy innemen , en ons
doen verstaen.

5. Ick geloove , Heer , gelijk
ons de Catholijcke Roomsche
kerck leert , dat u genade ons de
macht geeft , ons het willen geeft ,
ons het wercken geeft , dat wy in u
leven , en ons beroeren , en sijn. u

Actor.
17. 28.

genade verwoecht ons tot allen het
goet dat wy wercken , en geeft ons
dat met welck wy u dienen ; en die
genade , en u goetheyt , en welda-
dicheyt , voet in ons 't gene , met het
welcke wy u dienen. Ick geloove
Heer , dat die genade , goetheyt
en barmherticheyt , my geeft de
eerste beweging tot het goet ; ver-
weckt myn begeerte , en vanght
heylijck mijn wil. Ick geloof
dat in dese gevanckenis ghy die vry
laet met een heylige vryheyt ; want
het is geen waerachtige vryheyt ,
dese die gevangen is met de sonde.
Vryheyt aen de welcke naer slee-
pen , ende hun onderworpen mijn
begeer-

begeerlijckheden , die noem ick
 flaverny. Ick ben noyt vryer , mijn
 Godt , dan als ick u gevangen ben.
 Ick ben noyt meer gevangen dan als
 mijn quaetheyt mijn siel in flaverny
 stelt , ende haer vervoert tot een
 harde dienstbaerheyt. Heer ghy
 maect dat ick beginne , vervolge ,
 en voleynde in het goet. Ghy, Heer,
 doet gaen , soecken , en vinden het
 gene beter is. Ick gehoorsame u ,
 (is 't dat ick u gehoorsame) en ghy
 beveelt : en schoon dat ick wercke,
 ghy doet het , en ick doe 't door u ;
 niet om dat dat werck het mijne niet
 en is , maer om dat die genade heel
 de uwe is ; en op sulcken manier
 heel de uwe , dat sonder die mijn
 swacken en verdraeyden wil niet
 goets soude hebben kunnen doen.

Ioan.
15.5. *sine me nihil potestis facere : sonder my*
kont ghylieden niet doen. u genade doet
 gelooven , doet den adem gaen ,
 versterckt , beroert , soeckt , vindt ,
 begint , vervolcht , volmaect in
 ons , met ons , en door ons , al het
 goet wat wy doen : niet kunnen wy
 sonder die.

6. Maect

6.
 hoe no
 u goe
 voorv
 nen, n
 Godt
 hande
 oorsp
 het be
 ons ge
 sekern
 ons si
 u aden
 hartie
 gebon
 uwe
 werck
 doen.
 opdra
 ken ;
 en on
 soo v
 eynde
 wy a
 dese
 lijcke
 dese
 sonde

6. Maeckt Heer, dat wy verstaen hoe nootzakelijck dat die genade en u goetheyt is, en dat wy in alle voorvallen die niet alleen en kennen, maer oock erkennen. Maeckt Godt, en Heer, dat wy 't met de handen mogen tasten dat ghy den oorsprong van al ons deucht sijt, het beginfel van ons geluck; dat al ons goet u genade is, dat al ons verfekering u weldadigheyt is: dat al ons sien u licht is: dat al ons leven u adem is: dat al ons kroon u barmharticheyt is; en dat uyt die alleen geboren wort de vergelding van uwe rechtvaerdicheyt, voor de wercken die wy met uwe genade doen. Maeckt, Heer, dat wy aen u opdragen de glorie van onse wercken; en u mijn Godt den lof niet en ontfsteelen. maeckt dat wy sien, soo veel als wy moeten op die oneyndelijcke goetheyt. Maeckt dat wy achten, gelijk het betaemt, dese genade vol van onuytsprekelijke Liefde. Maeckt dat wy om dese altijd bidden, aengesien wy sonder die vervallen. Maeckt, dat
nae-

naedien wy die bekomen hebben ,
haer volgen , en in u heylige dienst-
baerheyt , hare bewegingen opvol-
gende , mogen voortgaen en voleyn-
den.

7. Ghy sijt, mijn Godt, oneynde-
lijk waerdich aengebeneden te sijn ;
en niet tegenstaende is foodanigh
mijn onwetentheyt , dat soo ghy
my niet voorkomt met u genade ,
soo geraeck ick niet tot aenbeding
van die oneyndelijcke goetheyt: ghy
sijt beminnelijk sonder eynde , en
niet tegenstaende , soo ghy mijn
hert niet en beroert , soo raeck ick
niet tot het beminnen van die on-
eyndelijcke liefde ; alle mistrou-
wen vinde ick in my , alleen in u ,
ende in uwe barmharticheyt , vin-
de ick , mijn Godt , het betrouwen ;
doch evenwel , noch die rust , noch
dat betrouwen soude ick in u vin-
den , Heer , ten waer uwe barmhar-
ticheyt my dat eerst gaf ; soo u goet-
heyt my dat niet toe diende , soo u
liefde my dat niet vervorderde ;
want ghy sijt het beginsel , het mid-
den , en het eynde van al mijn be-
trou-

trou
Salig
mijn
ten n
ghy
alleen
gen ;
nen ;
met ;
quaet
schat
voor
myn
leven
besit
mijn
sterck
sijt m
sijt m
sijt m
8.
ken ,
maer
lijk
en he
heyt
noech
ghy ,

trouwen : alleen ghy Iesus en mijn Salighmaker , kont voldoen aen mijn noot ; alleen ghy kont verlichten mijn vertwijfelheden ; alleen ghy verskeren mijn voornemen ; alleen ghy bestieren mijn voortgangen ; alleen ghy mijn eynde kroonen ; alleen ghy kont my opvullen met goet , en my ontlasten van 't quaet ; ghy sijt den schat , en den schat-bewaerder ; de Glorie en het voorworpsel van glory. ghy sijt myn leven ende de tucht van mijn leven ; ghy sijt mijn erffenis en mijn besit ; ghy sijt mijn beschermer en mijn beschermfel ; ghy sijt mijn sterckte en mijn verwinning ; ghy sijt mijn vrede en behoedenis ; ghy sijt mijn kroon en mijn geluck ; ghy sijt mijn Godt en mijn al.

8. Mijn siel, Heer, moet in u soecken , niet alleen het nootelijck , maer oock al het gene dat minnelijck is , dat glorieus , volmaeckt , en heylich is , en een oneyndelijckheit van goeden , die sy niet genoeghsaem is om te begrijpen ; en ghy , mijn Godt , maeckt haer genoegh-

noechsaem om die te ontfangen en verheughlijck te gebruycken. van wie, als van u, kan sy het goet ontfangen dat ghy haer opoffert? haer en blijft niet over als ongeluck, verwoefsting, en ellende, en beschaemtheyt: is 't fake dat sy dat foeckt, en betracht in iemant anders. Haer en blijft niet over als schaemte, en schande, en eeuwige pijnen en verdoemenis, is 't faken dat sy van u scheyt. Sy moet versaken, Heer, de goeden van dit leven, want in 't wesen sijn 't niet anders als ketens, gevanckenissen, en beletsels, die tegenhouden, en beletten den genen die reyft tot het eeuwich. Het sijn vals-blijckende wesentheden sonder wesentheynt; sy gelijcken lichten te sijn, en sijn schaduwen; haeren prijs is de doot, is 't dat sy u niet en hebben; ende hun wellust is anders niet als schult, en hun belooning is de eeuwige pijn. Alleen moet mijn siel begeeren, en wil het begeeren, en bidt u dat ghy haer geeft hoe sy begere, u mijn Godt, vreuchdigh te genieten.

ten, en u dienen, en u aenbidden, op dat sy heel beseten sy, en in 't geheel van u, soo veel sy bequaem is u te besitten, en worden van u beseten.

9. O krachtige Godt, almachtigh, heyligh, rechtvaerdigh, en barmhartigh! ja noch dese begeerten soude ick niet kunnen hebben, waert sake dat ghy my de selve niet en gaeft. en schoon de erkentenis soo klaer is, dat alles van u hanght; soude nochtans dese erkentenis oock niet hebben, ten waer die voortquam van u klaerheyt, ten waer u kennissen my verlichten: ende waert sake dat ghy van my niet weghnaemt de duysternissen, ick soude noyt geraken tot het kennen van de waerheyt van u licht. Ick sal niet kunnen laten mijn bedroch te omhelzen, noch mijn vernieting lief te hebben, is 't sake dat u waerheyt mijn valsheyt niet en verbant. De kracht van mijn reden en mijn redenkaveling is niet genoegh, is 't sake dat ghy de kracht aen mijn redenkaveling en reden niet en geeft.

B

Want

Want alhoewel ghy my altijd geeft dat genoegh is, is evenwel nootfa-
kelijck, dat ghy helpt het gene dat ghy geeft. Het sijn uwe gedachten die ghy ons geeft, want Ichoon wy hebben om die te wercken, ente peynsen, ghy geeft dat wyse peynsen en wercken. Gy brengtse voort, ghy vervoordertse, gy vermeerdertse, ghy volmaectse; en dat meer is, mijn Godt, ghy behoetse voor myselfen, want ick trachte die te vernietigen, en die te wederstaen.

10. Ick love dan die genade vol van barmhertigheyt. Ick love die goetheyt vol van weldoenigheyt. Ick beschreyde, Heer, mijn swackheyt, ende, gelijk over een doode, beschreyde ick mijn bedorven en elendige natuer, die alleen machtigh is om swacker te sijn, alleen sterck om u te vertoornen, alleen uytwerckelijck om u te vergrammen, alleen vry sonder u, om haer aftescheyden van u: want sy en heeft in haer selven geen vermogen meer tot het goet, als het gene haer geeft dese oneyndelijcke, en onuytspreckelijcke

lijcke genade. Wat is in ons, Heer, anders als schult en ellenden? van waer komt onse deucht voort, soo wy die oyt bekomen, als van uwe deucht? die goetheyt, dat bloet, die verdiensten, doot, en kruys hebben geweest, en sijn noch het leven van ons leven, dat sonder die niet anders als een doot soud sijn, ende een eeuwige doot. Wie kan sonder u seggen, ô mijn goede Iesus! dit woort, I E S V S. Kan ick dan, mijn Iesu, u niet noemen I E S V S sonder u, sal ick u kunnen dienen sonder u? Ick erken dan, mijn Heer, dat ghy de fonteyn van ons goeden sijt; en dat, gelijk den dorst sich niet versaden kan sonder het water daer sy naer dorst: soo oock onse noot niet sonder u barmhartigheyt.

II. Hebt deirnis Iesu, en mijn Saligmaker, met onse swackheyt; ontfermt u over onse armoede; hebt medelijden over onse onbequaemheyt; geeft ons dat wy moeten wercken; geeft ons dat wy moeten dencken; geeft ons dat ghy beveelt, en beveelt dat u beliest. Ghy beveelt

28 *Harders Bekentenissen.*

ons, ô grooten Godt ! en mijn Heer, dat wy ons onderhouden in het goet, *onderhoud u in reynigheyt*, maer ghy leert ons dat wy souden bidden, dat ghy selfs ons wilt onderhouden in u selven, en in het goet, seggende uwen Geest, dat wy souden seggen ; *vervreemt Heer van my mijn begeerlijckheyt, en maect dat mijn sinnelijckheyt my niet en vange.* Want wy weten, Heer, dat niemant sich onthouden kan, is 't dat ghy, mijn Godt, hem dat niet en geeft. En dat te weten, dat aen u hant die gave hangt, is u groote gave ; want hier mede vernaerderen wy ons tot het verfoeck van u genade ; en die verfoeckende, mogen wy hopen die te sullen bekomen. Ghy seght, mijn Godt ; *bekeert u tot my, en ick sal my wederkeeren tot u.* Maer ghy leert ons oock dat wy souden seggen, *onsen Godt bekeert ons tot u, op dat wy ons bekeeren tot u,* edoch hoe souden wy ons kunnen keeren tot u, waer 't sake dat uw genade niet eerst en sach op ons, en ons niet en bekeerde tot u ?

1 Tim.
5. 22.

Eccle.
23.

vers. 8.
Sap. 8.

8. 21.

Zach.
1. 3.

Thren.
5. 21.

12. Ghy seght Heer, dat, soo wy willen, wy sullen u heylige geboden onderhouden. Maer ghy leert ons oock door u Goddelijcken Geest, dat wy seggen; geeft my verstant, Heer, op dat ick u geboden leere; want is 't faken dat ghy my niet en geeft, dat ick u moet geven, wat sal ick hebben om u te geven als ellenden en schult? ghy beveelt ons dat *wy niet en sullen sijn als een ontoomt paert, ende het stege dier, dat geen verstant en heeft*, en dat wy niet souden wederstaen aen u inspraken. Maer ghy selfs, mijn Godt, leert ons, dat wy souden eyschen en seggen: *geeft my, Heer, verstant en licht om u Wet te kennen*; leyt my om die te bewaren uyt geheel mijn hert, want by aldien dat van u licht, ons licht niet en komt; van u goetheyt, ons goetheyt niet en komt; en van u vermogen ons sterckte niet en komt; ende van u raden en hulpen, ons bestieringen niet en komen; en van u barmhartigheden, onse bystant: wat sijn wy anders als ellende en bederffenis?

13. Alle goede gave, yder vol-

B 3

maeckte

1. Cor.
4. v. 7.
1. Par.
29. v.
14.

maeckte weldaet, komt van daer van de hooghte, en van den Vader van de lichten: en door den Sone, met den heyligen Geest, wort het voortgedeylt aen de sielen. van die fonteyn van eeuwige goetheyt, dalen neder de beeken, de rivieren, en een heele Zee van genaden. Dat van daer niet voortkomt, heeft geen gewicht, deucht niet, ende en vermach niet. By aldien ghy my dat eerst niet en geeft, hoe sal ick hebben om u te geven? wat hebben wy om u te geven, of om aen u te offeren, mijn Godt, dat goet sy, als het gene dat ghy ons geeft?

14. Ick heb in mijn schatten gesocht, dat ick u mochte voorrechten, ende en vonde niet als ellenden om u mede te vertoornen; ick socht verdiensten om u met te dienen, ende ick vonde schulden om u met te vergrammen. Ick hebbe erkent dat in my niet en was als een fonteyn overvloedende van boosheden, een borne van dwalingen en rasernyen. En my soo siende, Heer (doch ghy geeft my het licht, op dat ick my

my mochte sien ; want sonder dat ,
moest ick altijd blijven in verwoe-
fting en duysternis) hebt ghy ge-
maeckt , dat dit licht soude warmte
sijn , en bewegen soude dit kout hart
dat het verlichte , en sich toekeeren
soude tot u , fonteyn van alles goets ,
om dat het van u versoecken soude ,
dat ghy sout willen genesen sooda-
nigh , en soo grooten quaet : niet
tegenstaende in 't aensien van die on-
metelijcke barmhertigheyt , en in
't midden van soo grooten licht , sien
ick t'alle stonden dat mijn ellenden
wederstant doen , weder vechtende
tegen sijn verbetering , makende een
strenghe vriendschap met sijn schade :
want dese mijn swackheyt wil eer-
der haer selven vervallen sien in een
afgront , als beschermt en opgehe-
ven van u hant. Mijnen wil strijt
inwendigh in my tegen my , en te- Rom.
gen u : en aen u , Heer , veroorsaect 7. 23.
hy droefheyt en misnoegen , en aen
my schulden en ellenden. Ick voele
een wet , die laegh , en onwettelijck
is , die tegen dese wet strijt die
heyligh , en hoogh , rechtvaerdigh ,
B 4 en de

en de uwe is : ô ongeluckigh mensch
 wie sal my verlossen van mijn eygen
 selven ! wie anders als ghy, mach-
 tige uytvechter, eeuwige verkrijger,
 glorieuse triumpheerder? wie anders
 als ghy, die aen het kruys door het
 kruys den All hebt gewonnen? wie
 anders als ghy, die in de doot met
 de doot het eeuwigh leven hebt
 geschapen? wie anders als ghy, die
 inde pyningen, met de pijnen hebt
 getriumpheert over de sonden en
 de schulden? wie anders als die
 sterckte, kan bevechten en verwin-
 nen soo grooten swackheyt? wie
 anders als die goetheyt, kan ter aer-
 de worpen, en innemen soo grooten
 quaetheyt? vervoert my Heer, met
 u licht en goetheyt, uyt dien af-
 gront van leugentael en duyfternis
 daer ick in ben, en brengt my tot
 het licht des levens, dat niet anders
 als u goddelijcke genade is. Verstelt
 my van de schaduwe des doots,
 daer ick my in vind, dat mijn schult
 is. Doet my verhuysen van die stat
 van Babylonien, daer ghy my in be-
 dorven siet, tot de stadt Godts,
 daer

daer ick hope my sal sien in woonen door u genade. Ruckt my verloren schaep uyt die stricken en beletsels, van dat fenynigh voetsel, en brengt-me op die hemelsche bergen, dat konincklijk huys van het eeuwich leven. Seyndt, Heer, van de hoogte de bystant tot dit laegste; steeckt u hant uyt, ende ghy sult mijn ketens in stucken breken; benaerdert met u hulpe, en mijn boeyen sullen te niet gaen.

15. O mijn Heer! ick belijde, dat wy, die hier leven, onderworpen aen de quade geneuglijckheden, worden overheerscht van een onwettigen Koninck die machtigh is, die gruwlijck, wreet, en hooghmoedigh is, dat is, van een begeerte, die ons verght en verruckt tot het alderquaetste; die ons in vrydom latende, sleept ons langhs de aerde, en lockt ons dagelijks aen tot nieuwe en grooter sonden. Ons goede begeerten sijn opgesloten, en gevangen door het onwettelijck geweld van den vuylen wil; want die sondicht, is een oneerlijcke slaef van de

B 5 sonde.

Jon. 8.
34.

sonde. Het verstant versucht onder het jock van die fiere slaverny : ja op sulcken manier , gelijk de slaef in de harde gevanckenis , geketent met yfere boeyen en banden , beweent en besucht sijn verloren vryheyt, en hy selfs geen maker kan sijn van sijn verbetering ; soo oock mijn siel , Heer , vol quade genegentheden en banden , vol schulden en ellenden , versucht in de schaduwen en duyfsteris van de schult ; en erkent , dat sy sonder u , ô eeuwich Licht ! niet soude sien ; dat sy sonder u sterckte , mijn Godt, haer yfere banden niet soude breken ; en die heymelijcke versuchtingen en hertkloppingen , daer sy haer gevanckenis staegh meê beschreyt, sijn de hulpen van u hant , sijn de krachten van u vermogen , uytwerckingen van u barmhartigheyt , stralen van u goetheyt.

16. Werckt dan in my , mijn almachtige Verlosser , die nootsakelijcke verlossing , op dat ick my kan saligh maken. Bekeert my tot een volmaeckte en heylige vryigheyt.
maeckt

maeckt my saligh , want ghy sijt
 mijn Salighmaker. Wint my, Heer,
 voor al, op dat ick met u, mijn gene-
 gentheden winne , en ghy wintse
 voor my , en in my : *Vince in bono
 malum.* Wint het quaet in het goet. Rom.
 Wint met het goet dat in u is , het 12.21.
 quaet dat altijd in my is. Verloft
 ghy my van my , op dat ick u volge.
 Maeckt dat ick roep en schreyd',
 tot dat ick die genade bekome , die
 my kracht en hulp geeft om te
 schryen en te roepen. Ghy sult , ô
 Heer, mijn gebeden hooren , is 't sa-
 ken datse krachtigh sijn ende geduu-
 righ. Hoe sult ghy u dan kunnen
 weygeren , aen die versuchtingen
 die ghy selfs maeckt in mijn hert ?
 dat ick schreyde door my selven ,
 ô mijn Godt , en sonder u , het is
 seker , dat die versuchtingen soo
 doot souden sijn , datse niet sou-
 den kunnen gehoort worden. Maer
 ick schrey , ick ween, ick versucht, Rom.
 dat ghy my geeft te schreyen, 8. 26,
 te weenen , en te versuchten ; en 27.
 schoon de gereetschap noch soo
 slecht is , de inblasing is goet. En

schoon ick 't ben die schreyt, ghy
 sijt het die te schreyen geeft. En
 schoon de waterleyding soo ge-
 brecklijck is, ghy sijt het die my de
 tranen en de droefheyt geeft. Mijn
 vyanden verdrucken my; mijn ge-
 negentheden bevechten my; ick
 ben omcingelt van felle beesten die
 my dreygen; hebt medelijden met
 my, en stelt de hulpe niet langer uyt.
 Iesu, en mijn Salighmaker, als ick
 van my weghloop, dan kome ick tot
 u, en ghy neemt my aen van my
 vluchtende tot u. Een slaef sijnde,
 gaen mijn Verlosser soecken; arm
 sijnde, betrachte mijn bystant; sieck
 sijnde, roep mijn Medecijn-mee-
 ster; en in duysternis sijnde, als
 den blinden Barthimeus, roep om u
 licht. Maeckt dat mijn blindtheyt,
 mijn kranckheyt, mijn mistroostig-
 heyt, en ellende, een eynd nemen;
 en dat ick verlost sy van die harde
 slaverny, door u gesegende hant, en
 door u barmhartigheyt.

Marc.
10.47.

17. Met een geslacht van slapen-
 de sieckte (ô mijn grooten Godt)
 leve ick ongevoelijck sonder u; ende
 ick

ick lijde een quaet, dat noyt en eyn-
 dicht ; en in 't midden van dit lijden
 voel ick het niet , en soo ick het by
 geval eens kom te voelen , staen het
 toe , en omhels het. De hardigheyt
 van mijn gevangen hert is soo groot,
 en soo bedorven , dat by aldien ghy
 het niet en versacht, soo en sal het de
 aldersoetste indruckingen van u
 goddelijcke liefde niet ontfangen.
 Ten sal niet toestaen de beroerin-
 gen en aenkloppingen van een ware
 boetvaardigheyt en liefde , soo ghy
 het eerst niet en bekeert. Iesu en
 mijn Saligmaker , dat verloren hert
 leeft met een verknochting , en met
 soo een stercken bandt , oock in-
 wendigh met de verdraeyde gene-
 gentheden en persingen , dat het
 niet en weet, niet en kan , noch niet
 en wil, sich daer affcheyden ; is 't sa-
 ken dat ghy , ô mijn Iesu , de hant
 niet en biedt, sal sonder bystant ver-
 gaen. Mijn quade genegentheden
 en gevanckenissen sijn begonnen als
 met kleyne draykens, en sijn gewor-
 den tot de aldergroffste ketens. Mijn
 sieckte begon door lichte overda-
 den,

Ezech.
 11. v.
 19.
Eccl.
 cap.
 30. v.
 26.

den , en is geworden een doodelijcke kranckheyt, vol van oneydelijcke toevallen , die haer t'alle stonden treffen, en overkomen ; en dese alle , poogen haer met schichten te doorschieten, en te dooden aen 't leven van de genade , en haer over te geven aen de doot van eeuwige verdoemenis. Is 't sake dat ghy , ô hemelschen Geneesmeester , de verbetering niet aen en biet aen mijne sieckte ; den siecken is doot, en dat voor altijd. Heer , ghy en sijt geen Geneesmeester sonder genesingh ; mijn Godt, soo licht is aen u het verwecken , als het genesen. Ick staen het toe , Heer, dat ick doot ben aen 't leven van de genade ; maer ghy die het leven geeft , en de schult verbant, met de genade , ghy sijt de genesing, en den Geneesmeester ; ghy sijt het leven , en de saligheyt ; ghy sijt het tegengift van mijn fenijn , ghy sijt mijn hulp en mijn gesontheyt. Maeckt, Heer, dat ick schroom voor de sieckte die ick lijde ; want alhoewel ick mijn schult erken , en mijn ellende ; sonder u kan ick daer niet

niet van schromen, noch oock die erkennen. Blaest in my eerst een haet van mijn eygen wil. Doet in mijn vloeden de versaking van dit mijn leven, dat soo vol schult en dwaling is. Doet my het bedrieglijk kennen, en volgen dat waer is. Doet toch dat ick bekennende dat ick u vertoorent heb in een leven uytgereyckt tot schulden, mocht een nieuw maecken van tranen en gesucht.

18. Mijn bekeering kan niet oprecht sijn, ten sy die is met een goddelijcke verandering. Ick kan my tot u niet bekeeren, is 't fake dat ghy u niet en keert tot my. Uwe oogen hebben den heyligen Petrus bekeert. Uwe tranen gaven hem tranen en berouw. Siet my, mijn Godt, op dat ick u sie. Keert u tot my, op dat ick my bekeere tot u. Waerom Heer, hebt ghy u belast met het verlooren schaepken op u eygen schouders; als eenighlijck om dat ick u niet konde volgen sonder uwe kracht? terwijlen het doolde, arbeydet seer, ende het was nootfakelijck, dat behalven

Pf. 76.

Y. 11.

Luc.

22. Y.

61.

halven dat ghy sijn schulden leedt ,
 noch moest belast sijn met sijn ver-
 betering. O mijn Heer! hoe weynig,
 hoe nietigh is 't , dat ghy aen my
 kont betrouwen ; is 't faken dat ick,
 mijn Godt, my keere tot u, sonder u,
 (was 't immers soo dat ick my konde
 tot u keeren sonder u) en ghy selfs,
 mijn Godt, my niet en bekeerde tot
 u. Gy, mijn Iesus, moet mijn handen
 onderhouden , en vast binden aen u
 Heylige geboden , raden, en inspra-
 ken. Ick ben nu al heen gegaen, ick
 ben al op de vlucht , ick ben voor al-
 tijt al verloren , soo ghy my niet en
 voorkomt. Heer gelooft my niet ,
 want ghy siet wel dat op my niet is
 te betrouwen. Ick ben een slaef van
 quaden aert en genegentheyte ; een
 knecht van seer ongeschickte ma-
 nieren , die meer fauten heeft als
 wercken , woorden , en gepeynsen.
 Wat ben ick als de onstantvastig-
 heyt selfs, en de eygen lichtvaerdig-
 heyt ? wat ben ick toch als de alder-
 lichtste lichtigheyt , die als het bladt
 van den boom op yder wintgeblaes
 bewogen wort ; en dat het slimste

Job.
 13. v.
 25.

is ,

is ,
 den
 dit
 eyne
 is n
 van
 sooc
 ond
 een
 onde
 19
 doo
 dat
 mog
 erke
 mijn
 won
 in 't
Hom
 men
 hem
 men
 hier
 sond
 de k
 gebr
 hand
 20

is, oock wegh waeyt met alle winden? wel aen dan, Heer, sal tegen dit blat dan gaen worstelen, dat oneyndelijck vermogen? dit worstelen is niet anders als laeten vervallen van u hant. Sal dan u vermogen foodanige groote swackheyt niet ondersteuten? sal dan u sterckheyt een soo broosen kranckheyt niet onderhouden en beschudden?

19. Ick bidde u, Heer, met, en door u genade (want ick belijde, dat ick sonder die niet soude vermogen) om u barmhartigheyt, en erkenne mijnen noot. Ick stelle mijn wonden in 't gesicht van uwe wonden. Ick stelle mijn schulden in 't gesicht van uwe pijnen: *Ecce Homo, siet den mensch.* Ghy siet den mensch vol quetsuren; gheneest hem: ghy siet hier den gestorven mensch; verweckt hem: ghy siet hier den vervallen in ellenden en sonden; heft hem op: ghy siet hier de kley, gewerckt van u handen, gebroken, en in stucken door mijn handen; verbetert die.

20. Het is nootsakelijck Heer,
(hoe-

(hoewel het spijt aen mijn hoovaerdigheyt) dat ick belijde , dat ick een onſuyver vat ben van bederfenis en quae begeerlijckheden. Het is nootsakelijck dat ick beken en belijde , dat dien verdoemden klomp van onse natuyr , van de eerste schult af; die redelijcke siel geschapen in genade , en door haer afval verſwackt en bedorven , alleen aen u schuldich is haer genade en vryigheyt. Sy soo gequetst weynigh tijt naer datse geschapen was , gedoot door haer eygen hant , ſwack , onsterck in het goet , machtich in uytwercking tot het quaet , alleen in u , mijn Iesus , vondt , en vint sy haer genesing en beterschap. Ick belijde , dat oock naer dat ghy , mijn Godt , haer verſorghet hebt met de doops-genade , haer versterckt hebt met u kostelijck bloet , u altijt van noode heeft : en dit op sulcken manier dat gelijk dit natuurlijck leven niet kan bestaen sonder het hart , soo oock noch sonder u , die ons hart sijt , aen 't leven van den geest ;
 ende

ende c
 lijck h
 der de
 de sie
 adem.
 kan gee

21.

proevin
 dat ick
 de op
 altijt m
 op my
 schult
 vluchte
 men de
 u hant
 len aen
 een twe
 op de b
 den vri
 wort va
 soo oo
 van de
 ghy , c
 voed ,
 kint no
 sigh sel
 magh;

ende op sulcken manier; dat gelijk het lichaem niet kan leven sonder desen levenden adem; soo oock de siel niet sonder u genade en adem. Want sonder u, mijn Godt, kan geen leven van genade sijn.

21. O mijn Godt! by wat al beproevingen heb ick 't ondervonden, dat ick altijd viel, als ick my meende op de been te houden! en dat altijd mijn val was het betrouwen op my selven! dat ick noyt de schult en overwan, als door het vluchten van de voorvallen, datmen de overwinningen moet aen u hant toeschrijven, ende het vallen aen mijn ellende. Want gelijk een tweejaerigh kint sich niet kan op de been houden, ten sy het door den vriendelijcken arm onderstut wort van die het voed en ophout; soo oock den mensch aen 't leven van de genaede, is 't saecke dat ghy, o Heer, hem niet en hout, voed, en onderstut. En hoewel dit kint noch tegenstaet aen sijn val, en sich selven noch helpt soo veel het magh; soo is 't nochtans, dat ick
son-

fondaer, en elendighe, niet alleen mijn selven niet en helpe met die laffe krachten; maer ick wederstaen aen u hulpen; ick sluyt mijn oogen voor u lichten, ick stel my tegen aen u inspraken, en ben een hooft-vyant van mijn leven, en verlossingh, betrachtende mijn doot en bederfenis. Hierom ghy mijn Godt en Heer, gelijkmen een dul mensch aen sijn slaepste vast bint, soo is 't nootfakelijck dat ghy die machtige lichtvaerdigheyt, die swacke starckheyt, die krachtige domheyt, die stantvastige brofheyt, oock vast bint: ende gelijk ghy het gast-mael gevult hebt met aengeporde genoodens, my oock aengeport brenghet tot u gast-mael. Ick bidde u, Heer, het gene u bidt en versoeckt de Kerck, onse Moeder, en u Bruyt, dat ghy mijn wederspannige wil aenport: *Et ad te nostras etiam rebelles compelle voluntates.*

Luc.
14.
v. 23.

22. Ick weet wel, ô grooten Godt, en mijn Heer, en de Kerck leert het ons, dat ghy my de vryheyt noyt af en neemt. Ick weet
wel

wel da
verkie
mijn d
gelaeten
ick we
u, en
vervor
dat ick
doot,
dueren
mijn z
lijck h
ninckl
kies he
op des
scheyd
ick be
luck,
pijn of
Heer,
eerstel
is mijn
ben fo
telijck
konne
scheyd
goet t
maeck

wel dat ghy in mijn handen laet de
verkiefingh van mijn leven en
mijn doot. *Godt heeft den mensch*
gelaeten in de hant van zijn raet. Maer
ick weet oock wel, dat ick sonder
u, en sonder van u geholpen en
vervordert te sijn, soo quaet ben,
dat ick sal verkiesen de eeuwige
doot, en sal vluchten van 't altijt-
duerende leven. Ick weet wel dat
mijn ziel in mijn handen is, (ge-
lijck het geseyt is door den H. ko-
nincklijcken Propheet) want ick
kies het quaet ende het goet; ende
op dese manier ben ick een tusschen-
scheyder van mijn hulp en schade:
ick ben een uytvinder van mijn ge-
luck, ick maeck my een eeuwige
pijn oft kroon. Maer ick erkenne,
Heer, dat het vry sijn, dat mijn
eerstelijcke uytverschijnelijckheyt is,
is mijn grootste gevaer: want ick
ben soo elendigh, dat het my profij-
telijcker sou sijn, het quaet niet te
konnen doen, en sonder dese onver-
scheidenheit tot het quaet, het
goet te doen: terwyl dit de vol-
maeckste en heylichste vryheyt is,
altijt

Eccles.
15. v.
14.

Psalms.
118.
v.
109.

altijt vryighlijck dat doen dat beter is. Het quader is soo machtich in mijn verdraeyde natuur, dat is 't faecken ghy my niet ophout met u hulpe, soo struyckelt mijn wil in mijn eyge vryigheyt en lichtvaerdicheyt. Ende ghy, mijn Godt, mijn salichmaking stellende door u verdiensten in mijn handen; met die selve (o droefheyt) vervreemde ick mijn salicheyt; ende soo ghy die handen niet versterckt, soo ontvalt hen alles goets op eenen ogenblick. Hierom, mijn Godt en mijn Verlosser, die uwe liefde soo oneyndelijck toont, siende mijn swackheyt, versterckt my, geeft adem, geeft my geest en kracht, leyt en vervoert desen wil, om die in u te volmaecken.

23. Ick weet seer wel, dat als ghy ons vanght met de genade, ende onse banden in stucken breeckt, dat dat is als ghy ons sachtjes inleyd, ende sijt tot een soete gevanckenis. Ick weet seer wel, dat het ons beroeren, en ons voort leyden met krachtige inspra-

ken,

ken,
hulp
hede
vryig
ons l
willi
kere
lijck
werd
onve
en be
konm
en le
ken e
konm
verlic
nen l
dat g
ende
konm
open
den n
voete
24
dat d
en u
(wan
opoff

ken, aendringen, met beroerten, hulpen, lichten, en barmhartigheden, is ons wederstellen in de vryigheyt die nu verloren was door ons schult, is ons toeleyden vrywillichlyck, tot een soete en sekerere vryigheyt; is met een heymelijck vermogen, en met een uytwerckende sterckte, die de alderonverwinnelijckste is, ons leyden en bestieren, daer wy niet souden kunnen komen, dat ghy ons niet en leyde. Wy en souden de stricken en beletselen van den wech niet kunnen sien, dat ghy ons niet en verlichte. Wy en souden niet kunnen laeten daer in te struyckelen, dat ghy ons niet te hulpe quaemt; ende gevallen sijnde, souden niet kunnen opstaen, dat ghy ons niet open hieft; en eyndelijck wy souden niet kunnen komen tot uwe voeten, sonder u gelegende handen.

24. Soo dan mijn Godt, maeckt dat dien wil die ick u toeheylich, en u opdrage, en aen u opoffer (want ghy geeft my dat ick die kan opofferen en toeheyligen) nu voort-
aen

aen sy het gereetschap van u vermogen, sy het orgel van uwen Geest, in alles gehoorfaeme aen u inspraken: want by aldien ghy, Heer, dat niet en doet, ick sal dat ander oock niet kunnen doen. Ick sie, Godt en mijn Heer, dat als ick mijn wil in mijn hant heb, soo wort hy gevonden in de hant van mijn lust: en als ick die moest byvoegen aen u licht, soo gaf ick die aen de donckerheyt en aen de duyfstermissen: en als ick die de hulpe moest voorstellen, heb die overgegeven aen de qua genegentheden, aen boeyen en aen ketens; want sonder u mijn Godt, en wete niet, noch kan, noch vermach iets anders als alleen ombelsen mijn val en bederfenis.

25. Ghy hebt, Heer, over mijn gedachten, en over mijn wil een recht, een heerschappy, en soo grooten overicheyt, en vermogen, dat men dat niet moest wederstaen, en soo het u belieft, oock niet en kan; niet om dat ghy my dan mijn vryheyt ontnemt, maer om dat die eeuwige en onbegrijpelycke wijs-

wij
ghy
fma
en
keli
Go
fchu
hey
hey
mijn
mae
gen
wilt
kon
u be
het
als
sprac
de
die
doet
mach
sich
staen
geere
onser
heyt
gelij

wijsheyt dat soo beschickt, dat ghy doet dat ick gewillichlijck en smakelijck mijn verbeteringh volge, en dat vrolijck, hoewel ick gevangelijck leve, verwonnen van u Goddelijcke genade, verlost van de schult; en dat is, om dat u goetheyt meer vermagh als mijn quaetheyt. De tegenstrentheydt van mijn oneerlijcke nature, soo ghy maer wilt, sal noyt willen haer tegen setten aen de genade. Soo ghy wilt, ô mijn grooten Godt, ghy kont daer van bestellen gelijk het u belieft, als 't u belieft, soo veel het u belieft, en op sulcken manier als het u belieft. De heylige uyt-spraecken van u kerck, Heer, de de stemme van u eeuwich Woort die verskeren ons, dat ghy alles doet dat u belieft: want ghy sijt al-

Psalms.

113.

Y. 11.

machtigh, en daer is niemant die sich kan tegen u stellen, of u wederstaen. Dese uwe liefde dat soo begeerende, soo wort uwen wil dan onsen. Ende als uwe barmhartig-

Genesis.

50.

Y. 29.

Ro. 9.

heyt ons ellende wilt verbeteren, gelijk de duyternissen vluchten

Ro. 9.

C

voor

Y. 19.

voor de stralen van het licht, soo vlucht oock de schult voor u goddelijcke genade: en met een geweldige soetigheyt treckt ghy die tot de slaverny van die genegentheden en fauten, om te genieten de soete overheeringe van u inspraken.

26. Het is waer, Heer, dat ghy altijd in mijn hant laet het wercken dat ick wil. Het is waer, dat ghy ons altijd toelaet het kunnen veranderen, en verkeeren, en verworpen dat goet geluck, daer ghy ons instelt. Het is waer, dat ghy noyt te niet en doet mijn willen, noch dat eerste accoort, van dat den mensch soude doen, dat hy wilde, en soude een kint sijn van sijn goetduncken, en sijn leven in sijn handen soude hebben, of wel sijn eygen doot. Wy bewaren altijd in ons selven het beginsel van ons eygen val, ende het kunnen ons affscheiden van het goet, en het kunnen ons bederven met het quader. Maer gy, Heer van mijn siel, met een onuytsprekelijcke *Vytwerking*, en vermogende soetigheydt, hout ghy op, en bind ghy in, gelijk ghy

Deut.

30. *Y.*

15.

Ec. les.

15. *Y.*

18.

ghy v
het
king
lendi
u; va
breke
konne
en op
gen n
pen, v
van ley
en te
van w
gewelt
alderf
doet g
ster va
welcke
hant n
i goeth
te van
licht on
den da
wilt ove
heersch
tegenst
wederst
duyftern

ghy wilt, en soo lang als ghy wilt, het quaet gebruyck en bewerking, van dat beschreyelijck en elendigh willen, dat ick hebbe tegen u; van dat kunnen overtreden en breken van uwe Wet; en van het kunnen wederstaen aen u inspraken; en op een soete manier van gevangen nemen, van bestellen, van roepen, van bevelen, van onderworpen, van leyden, van berechten, bestieren, en te weegh helpen, te versachten, van wijs maken, van winnen met een geweld sonder geweld, en met een aldersoetste dwang, sonder dwang, doet ghy dat u genade een overwinster van de schult is. Den dagh in welcken ghy dat soet bevel by de hant neemt; den dagh in welcken u goetheyt haer instort in 't binnenste van de siel; den dach in welcken u licht ons duyfsternissen doordringt; den dagh in welcken uwen Geest wilt overwinner sijn om ons te overheerschen, in dien dagh en isser niet tegenstrentheyt genoegh om te wederstaen u bevel, daer sijn geen duyfsternissen genoegh om te weder-

derstaen aen u licht , den siecken heeft niet genoegh om naer te laten genesen te worden, den nootdruffigen is niet genoeghsaem, om naer te laten om bystant te bekomen ; want op foodanige manier heft ghy ons op met u goddelijcke hant , dat ghy ons sterckte geeft om op te staen ; soo vermaent ghy ons , dat ghy ons beroert ; op sulcken manier beroert ghy ons , dat ghy met dat u eygen selven ons opheft. Ghy doet ons dat niet alleenlijck verstaen, of raet het, maer ghy beveelt aen de siel dat sy opsta, en daer mede geeft ghy haer kracht om op te staen , en de hant , en hulpen , en de begeerte , en de uytwerckinge tot het opstaen , en dat soo krachtichlijck, dat alhoewel het in haer hant is te kunnen wederstaen, soo en wiltse evenwel niet wederstaen ; want het gene daer sy soude mede wederstaen, dat hebt ghy gevangen, in de hechtenis , gewonnen, overwonnen ; ende dien lust , dat bedrogh , elende, en gegentheyte, nu door de genade verbannen van de siel ; hebt ghy nu gewonnen.

Ephe.
5. v.
29.

gewo
hebt
nissen
tighey
heyt v
van 't
drogh
maeck
lijck g
daer f
gevon
dese h
den ge
weder
aldien
met u
naerlat
dat ghy
en ey
vinder
27.
mijn g
wonde
verbor
't men
hooger
dese o
dens !

gewonnen en overwonnen : ghy hebt licht ingevoert daer duyster-
nissen waren ; ghy hebt doorluch-
tigheyt gemaect daer doncker-
heyt was ; ghy hebt de ontdecking
van 't bedrogh gebracht , daer be-
drogh was ; ghy hebt ontfet ge-
maect daer belegering was ; eynt-
lijck ghy hebt heerlickheyt gestelt
daer flaverny was. Wie salder dan
gevonden worden , Heer, die met al
dese bestellingen , en omstandighe-
den genoegh sy , wil, oft begeere te
wederstaen aen die eeuwige liefde ,
aldien tijt als ghy hem onderhout
met u goddelijcke hant? hoe kan ick
naerlaten te kennen, en te erkennen,
dat ghy sijt het beginsel, het middel,
en eynde van mijn vryigheyt, en
vinder van al mijn goet ?

27. O goddelijcke genade van
mijn goddelijcken Verlosser , hoe
wonderbaer is u vermogen ! ô hoe
verborgen sijn uwe middelen aen
't menschlijck verstant ! hoe veel
hooger sijn uwe werckingen aen
dese onse raetsels en natuerlijcke re-
dens ! ô Salighmaker van de men-

schen, hoe diepgrondigh sijn de manieren waer mede u kracht werckt ! dat noyt ons wil soo volmaecktelijck vry sy , dan als hy vrywillichlijck sikh gevangen vindt van de genade van den Heer, en als wy u dienen , en aenbidden ! dat noyt mijn ydele natuer soo vry sy , dan als sy verruckt is en gevangen van de genade ! dat sy noyt en kome een heerster te sijn van haer selven, noch van hare wercken; dan als ghy, mijn Heer en Schepper, met een soete manier van vragen en verfoecken maect, dat sy dat wil , dat haer gevoeglijck is! als ghy over haer heerst, so heerst sy: en met u te dienen geeft ghy haer, ô mijn Heer, de macht om te bevelen. Het slaef-sijn dat ghy in haer aenschijn doet blijcken , op dat sy u dienaresse sy, is den konincklijcken staf die ghy haer in de hant geeft , is de kroon daer ghy haer hoofd mede omringht, op dat sy een koningin en heerster sy van 't heele rijk van haer quade genegelijckheden voor dien ongeregelt , nu door u goddelijcke genade gebetert , en

gema-

gema
en me
lijcke
derhe
dienae
gekro

28.

bieden
staen
sonder
en u
een k
uytwe
weet,
heersch
ghy ma
soetha
uytsch
lijck,
soo gel
bequae
met ee
over ee
en met
roerten
tigh,
lighten
tot het

gematicht. Ghy ment ons den wil ; en met een volmaeckte en minnelijcke dienstbaerheyt tot uwen alderheylighsten wil , beginnende als dienaers, eyndigen als Koningen, en gekroonde Prinzen.

28. Ghy alleen , Heer , kont gebieden sonder geweld , doen verstaen sonder dwangh , verwinnen sonder bloedt , innemen met vrede , en u een Heer van alles maken met een krachtige lichteit , met een uytwerckelijcke soetheit. Ghy weet , Heer , ons te leyden , te beheerschen, te bestieren tot het gene ghy maer wilt ; met een manier soo soethartich , soo vreed-samich, soo uyttschijnelijck , soo onuytsprekelijck , en soet ; met een vermogen soo gelijkmatigh aen den staet en bequaemheyt van ons wesen , en met een heymelijcke kracht , soo over een komende met onse sielen , en met eenige aenkloppingen en beroerten , soo sterck en soo krachtigh , en met eenige heymelijcke lighten , die ons leyden en brengen tot het gene dat ons bequaem is :

Cont.
1. X. 4.

dat wy noyt meer ongebonden sijn ,
 beter te vreden sijn , meer de onse
 sijn, dan als wy de uwe sijn. Wy en
 wercken noyt volmaeckter met de
 vryigheyt , dan als wy op die heylige
 beroerten vrywillighlijck volgen.
 Dan is onsen wil in sijn meeste
 sterckte en kracht , als hy door het
 pat volght , en op den reuck van
 uwe salven. Dan , als u genade ver-
 winster is van onse natuer : dan , als
 ons boosheyt verwonnen sijnde , u
 liefde ons doet voortbrengen godt-
 vruchtige en heylige genegenthe-
 den , dan winnen wy al onse vry-
 heyt. Als onsen geest geheel in u
 handen is , dan sijn wy vry. Want
 is 't sake dat hy daer buyten is , soo
 en sijn wy niet als slaven en gevan-
 gene van ons genegentheden en fau-
 ten ; want van dese laten wy ons
 vrywillighlijck voortsleepen. Als
 uwen Geest, ô grooten Godt, onsen
 geest volkomelijck onder heeft ; als
 dien hem voortment , hem draeght ,
 hem beveelt , hem overset , hem
 doet beroeren , hem doet wercken ,
 hem opvult met sijn deucht, met sijn
 licht ,

licht ,
 werck
 wil ;
 sonder
 gen le
 sterf ,
 hy aer
 lingen
 len ge
 bestier
 heden
 de gen
 niet do
 dan is
 vryhey
 ons ge
 u alder
 heeren
 ons ve
 heden
 gevanc
 29.
 Paulus
 wytste
 heyt ?
 meest ,
 konde
 niet ; m

licht, en met zijn leven en met zijn wercken, en doet in hem al zijn wil; als hy kan seggen: ick leve sonder in my te leven: en soo hoo- gen leven verwacht ick, dat ick sterf, om dat ick niet en sterve: als hy aen de siel uytdeelt haer bestel- lingen; als hy aen haer, haer gevoe- len geeft; als hy haer meeningen bestiert; als hy haer de genegent- heden betert; als hy eyntlijck met de genade de quade gestaltenissen te niet doet van dees gevangen natuer; dan is 't dat mijn siel waerachtige vryheyt heeft. Als ghy, Heer, in ons gebiet, en wy knechten sijn van u aldersoetste bevel, dan is 't dat wy heeren sijn van ons machten, van ons vermogen en van ons sinlijck- heden; terwijl wy den lust in de gevanckenis houden.

29. Wanneer was den heyligen Paulus, uwen Apostel, op sijn alder- wytste, dat vat van u uytverkorent- heyt? wanneer had hy sijn wil meest, ô mijn Godt, dan als hy konde seggen: *nu en leve ick in my niet; maer Christus leeft in my?* soo

Galat.
2. v.

20.

Ephes.
1. v.

21. &

23.

Acto.

9. v.

15.

Galat.

2. v.

20.

veel wy hebben van de genaede, soo veel hebben wy van de waerachtige heerschappy. Soo veel wy hebben van de schult, soo veel hebben wy van de onwaerdichste slaverny. Soo veel wy van Godt hebben, en aen ons selven gebreken, soo veel naerder komen wy tot Koningen te sijn, en gekroonde Princen: soo veel wy ons afscheyden van Godt, en van sijn heylige en gewyde wet, soo veel hebben wy van verdrayde en van vluchtige slaven. Konde ick het wel dencken, ô mijn Heer, dat u de manier ontbrack, om my goet te maken, schoon ick oock tegenstant dede in het quaet? stont het my wel toe te dencken, dat u het middel gebrack, dat alhoewel ick mijn heden het goet verbode met het quaet, ghy my morgen sult uyt-rucken van het quaet met het goet? had ick te dencken, dat ghy Almo-gende maker van mijn eygen wil, niet soudt weeten de heymelijcke middel, om dien overgegeven, en vry te leveren aen een eeuwige en
vol-

volmaec
gelijck
ghy ni
verwin
gen? e
kracht
hulp,
vangen
opentli
maken
dat gh
meester
en die
lieft,
dwinge
digen,
niet doe
selve wi
hebt, r
waert?
lijcken
sonder t
heersche
my soec
het my
wil te ne
volmaec
tight my

volmaeckte vryheyt? was 't wel mogelijk, eeuwige Wysheyt, dat ghy niet sout weten mijn eerst te verwinnen, op dat ick u sou volgen? eerst mijn onderbrengen door kracht van 't licht, kennis, en hulp, en daer naer over my, gevangene van uwe barmhartigheyt, opentlijcke teekenen van blijfchap maken. Konde ick wel bedencken dat ghy geen middel en had om u meester te maken van mijnen wil, en die vervoeren, daer het u belieft, sonder die met kracht te dwingen, sonder die te overweldigen, en dat, niet alleen die te niet doende, maer volmakende het selve willen, dat ghy my gegeven hebt, my geeft, en voor my bewaert? oft sal mislijck een wettelijcken en natuerlijcken koninck, sonder te niet doen, niet kunnen heerschen? oft soudt ghy juyft het my soecken, te niet doen, als ghy het my soeken, volmaeckt? mijn wil te neder storten, als ghy die in volmaecktheyt stelt? ghy vernietight my Salighmaker, ghy vernietight

nietight het quaet dat in die is , om te scheppen het goet , volmacckt , en heylight. Ghy treckt uyt om te planten , ghy ondoet om te scheppen ; en , eyntlijck , eeuwige geestelijcke , alderbeminste hovenier , ghy plant , ghy scheidt , ghy vocht , ghy geeft wasdom , en voordeel , kracht en jeucht aen den boom , en aen het ooft dat ghy voed , en aen u blijft de siel schuldich alles goets dat sy in haer selven heeft.

I Cor.
3. v. 5.
6. 7. 9.
22. en
23.

Matt.
21. v.
19.

Luc.
13. v.
6. 7. 8.
9.

30. Wat ben ick, mijn Godt, sonder u , als een dorren boom , alleen vol van doren , en distelen , sonder vruchten , sonder ooft , sonder vocht , sonder kracht ? Ick ben den vygen-boom van het Euangelie , in welcken ghy de vruchten niet en vondt die ghy soght. Ick ben dien boom die u rechtvaerdicheyt wilde uytfnijden , om dat hy onnuttelijck plaetse in de aerde besat. Ick ben dien , voor welcke u dienaers , medoogende , hebben gebeden , dat ghy 't toch wilde uytstellen tot het ander jaer , om te sien oft hy sich niet beteren soude , en dat ghy hem

hem o
det me
Ick be
ken d
op dat
troffen
bracht
druyve
groot
licht
vocht
en wa
genad
iwack
wijnga
boom
hartig
de wa
delijck
ron fa
vrucht
U erf
gen va
goede
groot
dat gh
naden
sproey

hem ondertuffchen beoeffenen sou-
 det met het meft van eygen kennis.
 Ick ben den wyngaert, den welc-
 ken die alderfalichfte hant plante,
 op dat hy de aldersmakelijfte wijn-
 troffen soude voortbrengen, en hy
 bracht de alderbitterfte onrijpe
 druyven voort. Naer al dit (ô mijn
 grooten Godt) is 't fake dat ghy
 licht aen mijn blintheyt geeft;
 vocht aen mijn onvruchtbaerheyt;
 en warmte aen mijn flauwicheyt;
 genade en kracht aen dese mijn
 fwackheyt; ick fal den vruchtbaren
 wijngaert fijn, ick fal den fchoonen
 boom fijn, besproeyt met uwe barm-
 hartigheyt: en die fal opwaffen by
 de waterftroomen van die oneyn-
 delijcke liefde: ja de roede van Aa-
 ron fal dese fiel fijn, fchoon en
 vruchtbaer in u goddelijcke hant.
 U erfdeel fal bloemen voortbren-
 gen van deuchden, en vruchten van
 goede wercken. Daer toe (ô mijn
 grooten Godt) is 't nootwendich,
 dat ghy met dickwils hervatte ge-
 naden en barmhartigheden die be-
 sproeyt, vruchtbaer maect, en

*Isa. 5.
 N. 2. 4.*

*Pf. 1.
 N. 3.
 Num.
 17. N.
 8.*

onderhout, soo in haer binnenste,
 als van buyten, en dat ghy ontrent
 haer het onderstuttsel sijt, en waf-
 dom. Op sulcken manier dat gelijck
 den boom sonder die inwendige
 kracht en vochtigheyt, die hy van
 d'aerde ontfangt, en gelijck die locht
 die hem ververst en leven geeft, en
 sijn vochtigheden maticht; ende son-
 der die warmte, aen welcke hy sijn
 heel leven schuldig is, en sijn kracht,
 en kan hy niet bestaen, oft in wesen
 blijven: ja de vier beginsfels van alle
 dingen komen hier te samen, op dat
 hy leven, ooft, en langdurigheyt
 hebbe: soo oock mijn siel, heeft u
 van doen. Ghy sijt mijn vier be-
 ginsfels van alles; ende ick en sie
 sonder u licht niet, noch ick en
 wercke sonder u warmte niet: ick
 kan my niet vermaken sonder u in-
 blasingen; ick kan my niet op de
 been houden sonder u genade; ick
 kan geen vruchten geven sonder u
 barmhartigheyt. Ghy omcingelt my
 met u selven; en ghy sijt de kracht,
 en den binnensten, buytensten, en
 hooghten hovenier.

*Ele-
menta.*

31.
 onderh
 ben ick
 ge, v
 en doc
 dese ni
 oeffene
 den H
 pheet s
 oft hoe
 terhalen
*Et in aqua
 viderem
 tuam.*
 Godt, i
 alle go
 dat no
 hard, t
 staende
 mijn G
 haer vo
 sacht, be
 baer, ro
 plant in
 is vol ste
 geen we
 fenis: k
 maect

31. Ghy sijt mijn adem, mijn
onderhout, en mijn wasdom. Wat
ben ick als een onvruchtbaer, droo-
ge, verlaten aerde, vol steenen
en doornen? is 't sake dat ghy in
dese niet en verschijnt om die te be-
oeffenen, ende te suyveren, (gelijck
den Heyligen konincklijcke Pro-
pheet seyde) hoe sal ick u glory sien,
oft hoe sal ick u deught kunnen ach-
terhalen? *In terra deserta, & in via,* ^{Pf. 62.}
& in aquosa sic in sancto apparui tibi, ut ^{v. 3.}
viderem virtutem tuam & gloriam
tuam. Mijn aerde, sonder u, mijn
Godt, is een aerde verwoest buyten
alle goet, en van alle deught; en
dat noch quader is, sy is sterck,
hard, scherp, droogh, en weder-
staende aen het saet: komt dan,
mijn Godt, in mijn aerde, geeft
haer vochtigheyt, maect haer
sacht, besproeytse, maectse vrucht-
baer, roeyt van haer uyt alle quaet;
plant in haer alle goet. Mijn aerde
is vol steyle rotsen, daer en worden
geen wegen in gesien als van beder-
fenis: komt in haer, mijn Godt, en
maect daer wegen in van het eeu-
wigh

wigh leven, heylige begeerten, bedenckingen van saligheyt, goede wercken, en die volmaeckt sijn. Mijn aerde is vol steenen die geworpen worden tegen u heylige Wet, en doornen die gevlochten worden tot harde scherpstekende kroonen, voor de hoofslapen van mijn ewigen Verlosser, die vry harder sijn als de gene die men u opgeset heeft, daer ghy voor my ledet. Komt dan, mijn gekroont en ewigh goet, in mijn aerde, en neemt die ruychte wegh. Steen die hemels en ewigh sijt, werpt die steenen uyt u erfdeel; schept een ander aerde die aengenaem en vruchtbaer is. Bloem en vrucht van *Jesse*, neemt de doornen van my wegh, plant van nieus den hof, en maect die, mijn Iesu, tot een luthof van u selven. Mijn aerde is uytgeput, en droogh sonder u; komt in, mijn Godt, en sijt sijn vocht en vruchtbaerheyt. Siet aen, Heer, wat dorst die aerde heeft, die in langen tijdt water ontbroken heeft; gelijk die met den mont van haer eygen drooghte dat

I Cor.
10. v.
4.

Isaie
11. v.
1.

Isaie
44. v.
3.
Pf. 6.
2. v. 2.

dat v
haer
de e
sicut
dat
Salig
sijn a
3:
kom
Vi v
tuam
die
moe
niet
ren
Stelt
deuc
eerst
bren
tot h
het o
en v
het t
noch
kelij
hant
3:
mijn

dat water eyft, soo eyft mijn siel van
 haer Salighmaker water van gena-
 de en barmhartigheyt : *Anima mea* Psal'm.
sicut terra sine aqua tibi. Verleent my 142.
 dat ick drincke dat water van den ÿ. 6.
 Salighmaker uyt sijn fonteynen, uyt Isaie
 sijn alderheylighste wonden. 22.
ÿ. 3.

32. Heer laet u kracht tot my
 komen; laet mijn siel u glorie sien:
Vt viderem virtutem tuam & gloriam
tuam. Ghy sijt het, Heer, die in my
 die genaden en barmhartigheden
 moet wercken; want ick en kan se
 niet wercken, ja oock niet begee-
 ren noch eyschen sonder u genade.
 Stelt het vast dat in my de minste
 deucht niet en is, ten sy ghy die
 eerst schept, mededeelt en voort-
 brenckt; want dit mijn vermogen Ro. 7.
 tot het goet, streckt my datelijck tot ÿ. 19.
 het quaet; en soo ghy dat niet eerst seqq.
 en vervangt door u, soo verderft
 het sich door sich selven; om dan
 noch vryer te sijn, wenst het gevanc-
 kelijcker te sijn, van die u stercke
 hant.

33. Mijn Heer, sal dan mislijck
 mijn wil vryer sijn, als sy gevangen,
 en

en onderworpen is aen de sonden , als aen u inspraken , aenkloppingen , en beroeringen ? sal dan een slave van den gemeenen vyant vryer sijn , als de dienstmaegt van haren Schep- per, Verlosser, en Salichmaker ? is 't fake dat den gemeenen vyant my vry laet , hy die my vernielt , verbrant , vervolght, doot; hy die pooght, en in my maectt alle val en bederfnis ; hy die , soo hy maer en konde my te niet doen , soude het doen , gelijk dat te niet doen soude strecken om my meerder te pijnigen , als gepy- nicht worden de verdoemde , die noyt laten te sijn : soo dien onwet- telijcken Vorst my de vryicheyt laet ; soo dien vyant , hoewel hy de siel gevangen leydt , niet en sou wil- len , hoewel hy 't oock konde , haer ontblooten van haer vryheyt , en willen , op dat de schult sou grover sijn in hem te volgen , en te dienen ; hoe sal die aldersoetste heerschappy dan van Iesus , de vryheyt weghne- men van de sielen ? Dien Heer , die niet alleen en wilt onderhouden dat hy geschapen heeft , maer oock ver-
beteren ,

beter
heyt
de de
maec
en go
en die
en be
aenra
die so
van d
dient
kelijc
die g
van tr
wy h
begee

34
alle v
lijcke
gen ,
neme
roove
onwe
heers
Godt
goede
het o
nichw

beteren, volmaecken, en de schoon-
 heyt vercieren die hy maecte; en-
 de de eerſte weldaet noch beter
 maecken en grooter? die wijsheyt *Rom.*
 en goetheyt, die ons de vryheyt gaf, *8. v. 2.*
 en die al ſmeekende weet te bevelen;
 en bekoomende doen gelooven en
 aenraden? die ſoo ſoet en ſterck is; *Sap. 8.*
 die ſoo ſacht en volwerckende is; die *v. 1.*
 van de ſielen niet en begeert als ge- *Ecccl.*
 dient te worden gewillichlijck, ſma- *35.*
 kelijck, vrolijck en met trooſt; hy *v. 10.*
 die geen Godt van perſſing is, maer *11. 12.*
 van trooſt en vrede, en die wilt dat *Deut.*
 wy hem al lievende en vrywilligh *28.*
 begeeren? *v. 47.*
Iſa. 9.
v. 6.

34. Verſet, mijn Heer, van my
 alle vremd verſtant van dees Godde-
 lijcke goetheyt. ſout ghy vernieti-
 gen, die ſchept? ſout ghy wegh
 nemen, als ghy beſchickt? ſout ghy
 rooven, als ghy geeft? ſout ghy
 onwettelijck verdrucken daer ghy
 heerſcht? ghy vernieticht, mijn
 Godt, de quade tuchten, en helpt de
 goede genegentheden, ghy verbant
 het quaet, ghy ſchept en verme-
 nichvuldicht het goet. het verdraeyt
 en

en het sondich, doet ghy te niet; ghy geeft dat heylich is en volmaeckt. Ghy neemt de quaetheyt van den wil wegh; van de vryheyt de slaverny; van de siel de schult; van mijn wil de ketenen en gevancenissen. Ghy laet, mijn Heer, den wil vry, de vryheyt heyligh, de siel suyver, den geest volmaeckt, en dat alles doet, wint, en achterhaelt u overwinnende genade.

35. Ghy, mijn Godt, gelijk die wel weet hoe swack onsen wil in ons handen is, neemt en ondersteut haer in de uwe: ende gelijk ghy die geschapen hebt, soo kent gy die oock. Ghy weet, ô ons Salichmaker, dat sy niet kan onderhouden worden in vryheyt sonder te geraken tot dienstbaerheyt. Soo ghy die niet en bewaert en bevesticht, soo is sy kranck, swack, ellendich, en slibberachtich. sy is gequetst van de eerste schult af; by u leydt het bloet van elendicheyt in al het gene dat sy werckt; van haer verkanckerde wonden druypt het etter van bederffenis; sy en is, soo veel sy in haer selven is, niet geheel beko-

bekomen of genesen : altijd duurt in Rom. 7. 20.
ons het voetsel van de sonde ; de
quade genegentheden doen ons al-
tijt versoeckingen aen ; naulijcks
staen wy op , of wy vallen , en soo
wy vallen , kunnen ons niet opheffen
door ons eygen krachten. Hier me-
de , mijn Heer , die mijn swackheyt
en ellende kent , ghy betracht mijn Iere. 17. 14.
beternis , ghy komt te hulp tot mijn
noot , ghy versterckt mijn slapheyt ,
ghy geeft raet aen mijn onweten-
heyt , ghy salft mijn quetsuren , ghy
geneest mijn wonden , ghy geeft
moet aen mijn flaeuwheyt , ghy
geeft licht aen mijn blindtheyt. En
siende, en herkende, dat ick uyt-
gaende van u handen , gelijk de ge-
backen aerde in stucken breeckt , als
men die laet vallen uyt de handen ,
soo gaet mijn siel verloren door de
schult ; maer die minnelijcke goet-
heyt hout en onderhout die in haer
handen. En gelijk de goet-aerdige
moeder het teere kint niet laet
voortgaen in sijn voetstappen , want
in yderen voetstap is sijn perijckel ,
en in yder beroeringe een val ; soo
oock

Deut. oock ghy , mijn Heer , hout en on-
32. derhout my: en gelijk de Arent die
Y. 11. zijn jongetjens beroept , en hen op-
 heft als se gevallen zijn , ende hen
 onderhout in 't vliegen ; soo oock
 ghy , om dat ghy mijn swackheyt
Iohan. liet , geeft onderhout aen mijn be-
8. geerte. Ende als dan , ô mijn Heer,
Y. 36. als ghy haer gevangender stelt , vast-
 hout , en beteugelt , dan stelt ghy
Pfalm. haer in de volmaeckte vryheyt , sy
54. gaet sonder u ongerust , verloren ,
Y. 7. en verydelt ; ende het is niet moge-
Sap. lijk , dat sy haer rust en vrede vindt
9. als in u: sonder u , mijn Godt , kan sy
Y. 15. niet op de been blijven , noch son-
16. der u haer verloren vryheyt weder-
 om vinden.

36. Ghy sijt , mijn Godt , al mijn
 sterckte , en verskering ; ghy sijt
 al mijn volmaecktheyt , en mijn glo-
 ry ; en sonder u is 'er geen glory ,
 noch volmaecktheyt ; noch en is niet
 mogelijk dat mijn swackheyt
 sterckte bekome , noch mijn perijs-
 kel verskeringe. Worde ick gela-
 ten in mijn selven , soo val ick door
 mijn eygen gewicht , soo ghy mijn
 siel

siel niet en hout of onderhout. Is 't dat ghy van de geweldige slaverny, en verkeert sijnde van de schult, die niet en vervoert tot de soete dienstbaerheyt, en vryheyt vande genade; soo sal sy altijt verloren gaen, foodanich is onse gelegentheyt, Heer, dat wy altijt moeten dienen: want oft wel de siel moet sijn (dat ghy toch niet moet toelaten) een ongeluckige slaef van de schult, als sy haer dienst verkiest; oft sy moet verwonnen sijn, en een slaef sijn van u genade, want ghy geeft haer sterckte dat sy die verkiest: dit kiest sy door u, maer dat kiest sy door haer selven. Siet nu, mijn Godt, wat een siel gaet kiezen die geholpen wort, of wel die verlaten blijft (door haer schulden) van u Goddelijcke hant. Is 't sake dat ghy mijn siel niet overgeeft aen de heerschappye van u genade, en goetheyt; soo ghy die niet onderhout, beschermt, versterckt, en voedt, soo sal sy verloren gaen voor altijt.

37. O opperste Salighmaker en Verlosser! alleen in dat oneydelijck

lijck vermogen, dat mijn swackheyt verbant; alleen in die macht die mijn vermetentheynt maticht; alleen in die onveranderlijcke borst en liefde, die medelijden heeft met mijn schulden; alleen in die almogende lichtigheyt, daer ghy mijn wercken en meeningen mede bestelt en voordert; alleen in die barmhertigheyt en goetheyt, die my sचेyt van het quaet, en op den wegh stelt van het goet, en my voordert tot het beter, daer hope ick mijn saligheyt.

Psalms.
64.
Y. 6.
Actor.
4. *Y.*
11.

38. Hoe soude ick toch kunnen mijn selven helpen, aengesien ick de onsterckheyt selfs ben? hoe soude ick mijn selven kunnen opheffen, sijnde de slapheyt selfs? hoe soude ick kunnen volherden in het goet, sijnde ick selfs de onstantvastigheyt en lichtvaerdigheyt? ten waer dat ghy eeuwige stantvastigheyt, onwinnelijcke sterckheyt, oneyndelijcke goetheyt my by en stondt, ende en hilpt? dat ghy my het goet niet en deed' willen, dat ghy my het volmaeckt niet en deed' volgen,

gen,
deed
u we
ren,
moch
met
foet
my
my
tot he
mijn
schul
niet v
ellenc
hene
sten v
beden
aen d
heyt
hout
lijck,
hel va
Godt
doet
vallen
meer
pijnet
ghy u

gen, dat ghy my het heyligh niet en
deedt wenschen; soude ick sonder
u wel yet kunnen wercken, begee-
ren, of yet doen wat het oock
mocht sijn? waer 't sake dat ghy
met een rechte soetheyt, met een
soet bevel, met een krachtige hulp,
my niet en bewooght, soude ick
my selven wel kunnen bewegen
tot het goet? wel aen dan; alles, ô
mijn Godt, ben ick in 't geheel aen u
schuldigh. Het is blyckelijck dat ick
niet verloren gae voor altijt in mijn
ellenden en fouten; en dat ick niet
henen vlucht van u, tot mijn groot-
sten vyant, en uytvinder van mijn
bederffenis, om dat gy my voorstelt
aen die oneyndelijcke meedoogent-
heyt en barmhartigheyt, die my
hout en vast stelt. Het is blycke-
lijck, dat ick niet plotselijck in de
hel valle, om dat ghy, mijn grooten
Godt, u daer voor stelt, en beletsel
doet om dat ick in die niet soude
vallen: het is blyckelijck datter niet
meer tusschen mijn en de eeuwige
pijnen is, als mijn eygen wil; en dat
ghy u stelt tusschen de eene en de

*Pf. 30.
v. 3.
& seq.*

*Pf. 39.
v. 3.
Pf 55.
v. 14.*

D ande-

andere, en onthout en hervormt mijn eygen wil, en maect haer den uwen, op dat ick die pijnen mocht ontgaen.

Pfal. 16.

N. 37.

Pfal.

118.

N.

176.

Mat.

18. *N.*

12. 13.

Luc.

13. *N.*

4. 5. 6.

Mar.

12. *N.*

16. 17.

Luc.

15. *N.*

11, &

seq.

39. Hoe menighmael, mijn Godt, was ick ellendigh tot het vallen, ende ghy hielt my op met goddelijcke hant? hoe dickwils, al ick al gevallen was, hebt ghy my opgeheven? hoe dickwils hebben mijn quade genegentheden my verworpen in de schulden, en die oneynde lijcke liefde droegh my daer uyt op haer goddelijcke schouderen? hoe dickwils hebt ghy my, verloren schaep, wederom gebrocht? de munte sijnde gemerckt met u bloet, hebt ghy my gesocht en my gevonden? den verloren soon, sijnde onder de onsuivere dieren, hebt ghy my vergiffenis gegeven, en weder geleverd aen u goddelijcke genade.

40. Och hoe dierbaer sijn de beproevingen van mijn kennis, want ick vinde die tot mijn schaede, is dat ickse winne tot mijn genesing want, Heer, als ghy my verootmoedicht dan doen ick tegen u :

Pfal.

118.

N. 67.

wat

wat groot goet is het eynde! ô wat groot quaet is het middel! het is quaet, Heer, dat ick u vertoorne, maer het is goet dat ick my kenne. De verbetering, die de dolingen opbouwen, is seer dier: het is een kostlijcke beproeving die geleert wordt tusschen mislagen. Doch eyntlijck, ô mijn Heer, alhoewel het veel arbeyt kost, beproeft en betert my, leetwesen hebbende en schroomende van mijne schulden. Ick bekenne mits ick gevallen hebbe, dat ghy alleen, mijn Heer, my kunt opheffen tot u. Ick bekenne, dat altijt als ick geloofde dat ick door my konde wercken, dat ick werckte tegen my. Ick bekenne, dat altijt als ick oordeelde dat ick sterck was, was ick de alderswackste. Ick bekenne, dat als ick peynsde dat ick stantvastigh was, en dat ick my selven konde verlossen van de perijckelen en sonden, doen was ick de onstantvastigheyt en de ydelheyt self; ick verviel in dese, verruckt van mijn quade genegentheden, verwonnen van den vyant. Ick bekenne dat in

Rom. my niet als val en verrotting is, een
7. v. verharding tot het goet; een on-
22. verdragelijcke nederhelling tot het
Matt. quaet. Ick heb in my niet als een
7. v. onuytputtelijcke borne van schade-
18. lijcke begeerten; een bedorven en
Ioan. fenijnige wortel, die van sich sel-
19. v. ven en sonder u, ô mijn grooten
4. 5. 6. Godt, niet kan voortbrengen als
 vruchten van vloeck en van doot.

41. Ick bidde u dan, Schepper en
 Salighmaker van my, en van de
 fielen, dat ghy wilt wercken over
 mijn wil, in haer, en door haer, naer
 u almogentheyten barmhartigheyt.

Pfalm. Ick bidde u Heer, dat ghy de quade
102. genegentheden wilt te niet doen van
v. 3. die swacken en verloren wil en
4. 5. lichtvaerdigheyt. Geeft my Heer,
 aen dese mijn siel en wil, indruckin-
 gen die heel tegenstrijdigh sijn aen
 dese die sy tegenwoordigh heeft,
 waer mede sy hunckert tot het
 quaet. Ick bidde u met voetval,
 mijn Heer, met al mijn begeerte en
 aenporringe, en om de kracht en
 verdienste van u dierbaer bloet, dat
 ghy de hardigheyt weghneemt van
 dien

dien
 gent
 geef
 mijn
 de;
 gen
 maec
 helle
 fucht
 wich
 haer
 onde
 schic
 ne,
 aenkl
 swari
 gen v
 die gh
 en inl
 42
 de be
 ghy n
 ontfa
 ke ge
 met
 lijcke
 hert h
 nieuw

dien wil ; van dese mijn siel , de tegenstandigheyt ; van desen mijn geest, de wedervechtingh. Verandert mijn begeerten van quade tot goede ; mijn bestellingen en bewegingen van onvolmaeckte tot volmaeckte ; mijn genegentheden, van hellende tot tijtlijck , vierige en fuchtige tot het geestelijck , en eeuwich. Hecht mijn wil vast , maect haer onberoerlijck , en trouw in 't onderhout van u hooge Wet. Beschickt dat geen bekoring haer winne , noch onderwerpe ; dat geen aenklopping haer beroere ; dat geen swarigheyt haer stutte , in 't opvolgen van die heylige besluytingen , die ghy , eeuwich Goet, haer instort en inblaest.

42. Maeckt dat geen tegenstant de begeerten kan verfwacken , die ghy my geven sult , ende die ick sal ontfangen hebben door u goddelijcke genade. Maeckt , Heer , gelijk met een nieuwe en oogenblicke lijcke schepping , dat ick een nieuw hert hebbe, ende dat heyligh is , een nieuwen geest , ende een nieuwen

Ezech.
36. v.
26.
Pf. 50.
v. 11.

wil. Geeft haer een waerachtige bekeering; *Cor mundum crea in me Deus.* Schept een fuyver hart, dat u fuyverheytt waerdigh fy. Een leerfaem hert, dat u genade ontfange. Een gedwee hert, dat fich niet weet af te fcheyden van u Wet. Ende ghy en moet dat niet alleen fcheppen, maer moet het oock verftercken; en daer in een rechten geest geven, vernieuwende de begeerten, die ick fomtijts heb gehad: ende ghy moet dagelijcks weder komen vernieuwen; want mijn fwackheydt, gelijk fy is, fal dagelijcks wederkomen dat ontroeren: *Et spiritum rectum innova in visceribus meis.* Laet mijn ingewant uwen Geest besitten; vervult die, mijn Godt, met u eygen kracht. Geeft my een rechten geest, op dat ick tot de waerheytt gae, sonder te wijcken noch tot de flincke noch tot de rechte sijde: een geest sonder arch of list; een geest sonder vleys, sonder quade genegentheden, sonder ellenden. Scheyt my niet af (mijn Godt) van u aensicht, of neemt

nee
we
Spi
4
Go
Gee
vaer
selfs
lenc
terw
fong
van
my
sche
aen
ick
keer
foud
rech
u, n
oney
barm
niet
ven
op da
44
niet
recht

neemt uwen Geest van my niet wegh: *Ne projicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Ps. 50.
N. 12.

43. Hoe rechtvaerdigh, mijn Godt, sout ghy my u goddelijcken Geest kunnen ontnemen! hoe rechtvaerdigh sout ghy my kunnen van u selfs affscheyden, terwijl ick de elende selver ben, en de swackheyt; terwijl ick de schult selfs ben en de sonde! waerom doch sout ghy u van my niet affscheyden, is 't dat ick my van u ontallijcke reysen afgescheyden hebbe: waerom sout ghy aen my u aensicht gunnen, aengesien ick u soo dickwils den rugh toegekeert hebbe? maer dat, mijn Godt, soude niet anders sijn als plicht van rechtvaerdigheyt; ende ick bidde u, mijn Godt, dat ghy pleeght dat oneyndelijck meedoogen, en u barmhartigheyt scheyde my van u niet, maer scheyde my van my selfven: noch en scheyt u van my niet, op dat ick altijd met u leve.

44. Ick en versoecke u alleen niet, mijn Schepper, dat ghy dien rechten Geest in mijn hert schept,

D 4 en

en dat ghy niet van my gaet , maer dat ghy die bevesticht met een anderen uytgefonderden geeft : *Et Spiritu principali confirma me.* Want is 't sake dat ghy het selve , dat ghy my geeft , niet en versterckt , en u bevesticht , terwijl ghy my in mijn vrydom laet , ende ick een alderonsterckste en swackste vermogen heb , sal het terstont laten varen : ende soo is het nootsakelijck , dat ghy dit gebouw van de genade , ô eeuwigh Goet , maect en optimert van sijn eerste beginfels : ghy moet my begraven inde ootmoedigheyt ; ghy moet de deuchden in my voortbrengen ; ghy moet het pla-veyfel en onderstut sijn tegen mijn eygen genegentheden ; ghy moet my wapenen van 't hooft tot de voeten toe , en my den schilt van 't geloof aen den arm stellen ; het swaert van yver in de hant ; het harnas van u wet over 't heele lijf : en naer dit alles , moet ghy my sterckte geven , en kracht om te strijden. Ghy moet roeren , beschicken , heerschen , bestieren , en kracht geven
aen

Ephes.
6. v.
14. 15.
16. 17.

aen
niet
ghy
heer
vyan
48
u ke
nover
dat i
dat i
die b
wete
hulp
mijn
den g
ben
hel f
werd
(soo
gen n
dat i
schey
ghy
my g
mach
hand
heyt
46

aen mijn krachten : en soo ghy dat niet en dedet , ick gaf my over (dat ghy noyt moet toelaten) als overheerscht sijnde van den gemeenen vyant.

45. Maeckt mijn Godt , dat ick u kenne , en my oock kenne ; *ut noverim me , & noverim te.* Maeckt dat ick u barmhartigheyt kenne ; dat ick mijn ellende herkenne , en die beschreye. Maeckt dat ick wel wete dat ghy de fonteyn van mijn hulpe sijt , ende ick een borne van mijn val en bederffenis. Dat ick den grootsten vyant van mijn selven ben , en dat de by-een-gevoeghde hel soo veel werck tegen my niet wercken als ick selfs kan , en oock (soo ghy my niet wederhout) tegen mijn eygen saligheyt. Maeckt dat ick kenne , dat ick altijd afscheyde van het eewich leven , als ghy my niet en behoedt : en dat ick my geheel schuldich kenne aen die machtige , weldoende , en milde handt , die soo vol van barmharticheyt is.

46. Ick beken , mijn Godt , dat

D 5

ick

ick geen soo grooten vyant te vree-
 fen hebbe , als mijn eygen wil :
Matt. want ick moet voor niemant anders
10. soo schromen als voor mijn eygen
Y. 36. selven , want niemant , onder al dat
 geschapen is , heeft my soo grooten
Osea. schade veroorsaect. Ick bekenne
13. dat mijn verkiesing mijn val is , als
Y. 9. ick u niet en kiese ; en dat selfs het
 verkiesen , ick noyt soude doen
 sonder u. Ick bekenne dat ghy tot
 mijn bederven niet en doet , als
 dat toelatende ; maer alles werckt
 mijn quaetheyt. Ick bekenne in u
 te dienen , en te aenbidden , dat ick
 het toestaet , en wercke ; maer ghy
 Heer , geeft het , ghy schiept het , en
 en vordert het ; en sonder u , soude
 ick 't niet wercken , noch u dienen ,
 noch u danckbaer sijn , noch soude
 daer niet in volharden , noch soude
 niet gevoelen het gene dat ick ge-
 voel.

47. En foodanich , Heer , ver-
 loochene ick al wat in my van my
 is ; en alleen omhels ick , achte ick ,
 en neem aen , al wat van u in my is.
 Selfs in my is de stadt Godts , en die
 van

van
 sijn
 hard
 gen
 mae
 u g
 wel
 acht
 liefc
 jen v
 gen
 ende
 vich
 die v
 dwa
 hinc
 uyt
 mae
 en g
 dat r
 eeuw
 Ick
 oorl
 deru
 deru
 een o
 kom
 ning

van Babilonien. Niet om dat het
 fijn kan, mijn Godt, dat in een
 hart t' samen sich onderling verdra-
 gen kan u genade met de schult;
 maer om dat, alhoewel, Heer, Ro. 7.
 u genade in ons heerscht, even- Y. 22.
 wel die grouwlijcke natuur altijd
 achter uytlaet. Alhoewel ick uwe
 liefde stadich voele; in een omdra-
 jen van het hooft, soo tracht de ey-
 gen liefde, uwe liefde uyt te sluyten:
 ende dat nederdeel, soo tegenstre-
 vich, hartneckich, vervloeckelijck;
 die verdrayde genegentheden, die
 dwarsche beroerten, en dat neder-
 hincken tot het quaet, gaet stadich
 uytslaende tegen het goet en 't vol-
 maeckte: en dat ghy geen sterckte
 en gaest aen het opperste deel, en
 dat niet en beheerste, het soude een
 eeuwige slaef sijn van het onderste.
 Ick voel in my een vervaerlijcke
 oorloge: *Den geest, om het vleys te on-* Gal. 5.
derwerpen; het vleys om den geest te on- Y. 17.
derwerpen, het leven van den mensch is Iob. 7.
een oorloge: alles is strijt, en te boven- Y. 1.
 komst, val, bederffenis, verwin-
 ning, ende een oneyndelijcke ver-
 D 6 andering

andering van toevallen. O mijn
 Godt! hoe weynich schilt het aen
 mijn swackheyt, oft ick u aenbidde,
 oft wel vertoorne! hoe weynich is
 mijn quade genegentheyt daer aen
 gelegen, oft ick mijn schulden be-
 ichreye, oft wel die doen! wat
 korte stonden sijn het tusschen u te
 beminnen, en u te volgen; of u te
 verlaten en verloochenen! de tra-
 nen sijn nauwlijcks afgedroocht, oft
 ick vergram u weder: naulijx voelt
 mijn hart u in sich selven, dat ghy
 soo toegedaen, soo lieflijk, en
 welsmakende sijt, wanneer op het
 eerste aenkloppen van de quade ge-
 negelijckheyt en schult ick die we-
 der toestaet, aenneme en vervoor-
 dere. Nauwlijcks val ick, oft ghy heft
 my op; nauwlijcks heft ghy my op,
 oft ick keere weder tot het vallen.
 Wat is dit, Heer, wat is dit? niet an-
 ders dan dat u kracht in een broos
 vat is, dat bederffelijck en ellen-
 dich is; en dat geen goet in sich sel-
 ven hout, als het gene dat het
 werckt en doet door u uytstrij-
 nelijcke kracht; ende dat ghy recht-
 vaerdich

vae
 dat
 on
 eeu
 har
 blij
 als
 ick
 hoe
 en v
 alm
 onn
 hey
 scha
 ver
 verl
 het
 hebt
 dat
 bete
 hart
 won
 swac
 niet
 starc
 verb
 dese

vaerdich wilt, dat wy erkennen, dat wy alles schuldich sijn aen die oneyndelijcke goetheyt, aen die eeuwige goedertierenheyt en barmhartigheyt?

48. Maeckt dan, Heer, dat mijn blijtschap, en troost niet anders sy, als u kennen, en my kennen. Dat ick altijd mach overleggen en hooglijck bepeynsen wie ick ben, en wie ghy sijt. Maeckt dat ick u almogentheyt insie, u goetheyt, u onmetentheyt, en goedertierenheyt, en alleen de meerder eygenschappen van u Godtheyt, en de verdiensten, en weldaden van de verlossing van den mensch, en van het bloet dat ghy voor hem gestort hebt; en dat ick in my bekenne, dat dese mijn ellenden moeten gebetert worden, met sulcke barm-

Isai.

53.

5. 5.

harticheden, dat die wonden dese wonden moeten genesen; dat die swackheyt moet verwonnen en vernieticht worden door dese uwe starckheyt; dat die quaetheyt moet verbannen en bekeert worden van dese Goddelijcke goedtheyt; en dat

D 7

u ey-

u eygentheden sijn mijn beternis en genesingh; en dat het gene dat in u volmaecktheyt boven alle vermaecktheyt is, in my het leven boven alle leven sy; in my blijfchap boven alle blijfchap sy; en dat ghy alles van alle dingen sijt; en dat ick door mijn selven, en sonder u niet ben, ja minder als niet; dat aen my, door my selven, alleen de pijn toekomt; en dat ick, door u alleen, de glory kan bekomen.

49. Maect, Heer, dat wy menschen ons naersticheyt besteeden, ons begeerte, onsen troost, en vermaeck alleen in 't soecken van die genade, ende in 't erkennen, in 't begeeren, in 't eyschen, en in 't bekomen, en in 't dienen, en in 't behagen aen die eeuwige barmhartigheyt; ende in 't onderhouden van uwe geboden, en in 't volgen van uwe raden, en in 't hooren van uwe inspraken, en in 't ons opwecken tot uwe deuchden, en in 't naervolgen van uwe volmaecktheden. Maect dat wy blinden het licht soeken, de siecken haer
 gesont-

gesont-
 rijse
 deg
 dru
 volg
 geru
 droe
 ten
 kon
 de;
 gena
 is,
 ven
 den
 konn
 uytsp
 50
 het g
 sijt;
 ment
 spron
 van
 gege
 wie k
 hem
 hem
 ders
 en di

gesontheyt , de dooden haer verrijfenis ; de armen , hun byftant ; de gevangens , hun vryheyt ; de bedruckte , hunnen trooft ; de vervolgte , de befchermingh ; de ongerufte , de bedaertheyt ; de bedroefde , hen blijfchap ; de knechten , de waerdicheyt ; en dat alles kunnen wy bekomen door u genade ; want dat alles brenghet die aldergenadichfte genade voort , die defe is , die ons de hulpe geeft , het leven , de verrijfenis , de falicheyt , den trooft , en de blijfchap , en het kunnen ons vermaken met die onuytsprekelycke goeden.

50. Het is al gegeven , Heer , het gene ghy ons geeft : want wat sijt ghy toch fchuldich aen den menfch naer dien groufamen oorfpronckelijcken val ? wat heeft hy van het fijne , en van fijn goet aen u gegeven , als fchulden en fonden ? Ro. 9. wie kan fich beklagen , om dat ghy hem niet en geeft , het gene ghy hem niet en geeft ? en wie kan anders als aenbidden , en erkennen , en dienen , dat ghy hem gunt het
gene

Rom.
11.
v. 35.

gene dat ghy hem geeft ? isser wel een , aen wie ghy ſchuldich ſijt dese u liefde en boven-oneyndelijcke goetheyt ? is 'er iemant die kan seggen , dat ghy van rechtvaerdigheys wegen , in ſijn ſelven , hem liefde ſchuldich ſijt ? soude dit geen sonde van Lucifer ſijn , ſoo iemant meende door ſich ſelven en ſonder u , een uytvinder te ſijn van ſijn genade , verdiener van ſijn glory ? ſijn wy dan miſlijck altemael niet ſchuldenaers van die eeuwige liefde , van die oneyndelijcke weldadigheyt ? hebt ghy dan miſlijck in de ſcheping ons de genade niet gegeven , ende en hebben wy aen u met de sonde de verſtoortheyt niet gegeven ; ende en hebben wy ons met de ſchult niet verplicht aen de eeuwige verdoemenis ? of is 't miſlijck ſoo , dat ghy de tranen niet gegeven hebt waer mede den menſch ſijn ſchult beſchreyt ? het licht , waer mede hy ſijn ſchade kent ? de boetvaerdigheyt , waer mede hy ſucht over ſijn ſonden en dolingen , ende bekent ſijn hoovaerdicheyt en verlies ? ende
op

op d
geme
grijp
dat g
nen ,
u nae
pijn
enda
stort
bloet
plaet
t'alle
ooge
voor
achte
ons
ſcher
5 r
ô mi
ſalich
vinde
beste
en te
de fo
aen v
wie
Godt
uwe ,

op dat die uytwerkingen van u ongemeten goetheyt mochten plaets grijpen, is nootfakelijck geweest, dat ghy eerst gaeft het licht, de tranen, en de droef heyt, en dat ghy u naermaels mensch maecte, en pijn leed, en sturft voor den mensch: en dat noch meer is, naer uytgestort te sijn dat allerkostelijckste bloet, op dat wy uwe Christenen dat plaets geven, is nootfakelijck, dat t'alle voetstap, t'alle stonde, t'alle oogenblick, ghy ons helpt, bystaet, voorkomt, en met een gedurich achterdencken en sorchvuldigheyt ons versorghet, beschickt, en beschermt.

51. Wie doet toch al den kost, ô mijn grooten Godt, tot mijn salichmaking, als ghy, die den uytvinder sijt van al mijn goet? wat bestel ick als wederspanningheyt en tegenstant aen u inspraken? ende sou ick al goede wercken doen, aen wie ben ick dat dan schuldigh? wie helpt, of staet my by? mijn Godt, alle het hooft-goet. is het uwe, in dit geestelijck geselschap.

Ick

*Hooft-
goet.*

Ick maeck de wonden , maer ghy de
 genesing ; ick de doot, ghy het le-
 ven ; ick de schulden, ghy de gena-
 de. Want alhoewel dat waerach-
 tigh is , dat ick al uytwercke het ge-
 ne ghy my beveelt , dat ick in het
 goet soude wercken (als ick immer
 doe dat ghy my beveelt) maer ghy
 geeft my , dat ick het wete te doen ,
 en dat ick het kan doen , dat ick het
 wil doen , en dat ick het doe : soo
 dat ick het u , ô milden Medegefel ,
 alles schuldigh ben.

52. Wie van de verdoemde kan
 klagen als over sich selfs , en zijn
 sonden ? wie is verdoemt , ten sy
 om zijn eygen schulden , of die hy
 geerft heeft gelijk eygen , door de
 oorspronckelijcke schult ? wie moet
 ghy, mijn Godt, een vat maken van u
 uytverkorentheyt, als desen dien gy
 meer wilt ? is 't dan mislijck u eeuwi-
 ge wijsheyt niet, ende en zijn 't u on-
 grondelijcke oordeelen niet daer
 dat aenhangt ? ghy verkieft, oordeelt,
 bestelt, beschickt, besluyt, gelijk gy
 wilt. en dat ghy wilt en besluyt , is
 altijd het volmaekte, het heyligh, het

Rom.
 6. v.
 16.

nutte-

nutte
 En f
 doen
 recht
 ghy
 ghy
 en so
 dede
 soude
 zijn :
 dede
 wede
 niet
 doet
 lighst
 Wie
 bede
 scep
 van
 niet e
 hand
 selfs
 dat in
 en bu
 dan
 heyt
 onwe
 door

nuttelijck , ende het gevoeghlijck.
En schoon ghy ons altesamen ver-
doemde , sou't evenwel de alder-
rechtvaerdighste blijven : en soo
ghy ons altesamen saligh maeckte ,
ghy sount de aldergenadighste sijn :
en soo ghy de heele weerelt te niet
dedet, ende het soo ordineerde , het
soude het beste en het volmaeckste
sijn : en by aldien ghy oock te niet
dedet al dat geschapen is , ende het
wederom maeckte , en wederom te
niet dedet , soo ghy het maer en
doet , mijn Heer , dat sal het hey-
lighste wesen , ende het eerlijckste.
Wie is den mensch die hier over kan
bedencken ; onwetende , ellendich
schepsel, dat oock geen kennis heeft
van sijn eygen selven. Dat oock
niet en weet dat om hem is, dat hem
handelt , en mededeelt ; die oock
selfs niet en verstaet dat hy in heeft ,
dat in sijn binnenste is, ontrent hem,
en buyten hem , en boven hem ? sal
dan onse menschlijcke vermetent-
heyt , terwijlen sy niet en is als de
onwetentheyt selfs , bestaen te
doorgronden de geheymenissen ,
en

Rom.

II. v.

33.

en de alderdiepste boesems van u eeuwige wijsheyt? of gaet het mislijck den mensch verder aen, als sien en kennen, dat hy aen u schuldigh is alles dat hy was, is, en dat hy eeuwichlijck sijn sal? en dat het gene dat men hem geeft, is geheel gegeven: en dat als ghy hem geeft dat hy u dient, en u wil doet, hy sich moet begeven om ootmoedelijck aen u te seggen, dat hy een onnut knecht is, en dat hy uyt sijn oogst geen goet en heeft, als dwalingen en ongerijmtheden? soude ick wel konnen dencken, mijn Heer, dat van my sonder u iets kan voortkomen, dat anders is als ellende, en bederffenis?

Luc.
17. N.
10.

53. Wee my, waer 't sake het my salichmaken alleen aen my hingh! wee my, dat alleen sonder u, mijn Godt, en sonder dat ghy mijn hulpt, ick selfs mijn geluck moeste bewerken! wee my, waert sake ick een kint was van mijn eygen handen, en dat ick my selven moest aensien als een maecker van mijn beternis, terwijl ick alleen sijnde, niet anders ben als den bewercker van mijn
ver-

verli
de h
het
salich
Sche
lich
rent
bloet
ginse
salig
ick k
omh
heel
heel
vinder
van
van
vecht
met
alder
hun
opof
en si
uwe
de ha
En
gene
het v

verlies! wee my, soo ick maer wilde het beginsel, het eynde, ende het midden wesen van mijn eygen salichmaking! ghy, mijn Godt, ghy Schepper, Verlosser, en mijn Salichmaker; u genade, u goedertierenthey^{Psal.}, en barmhartigheyt, u ^{26.} bloet, doot, en kruys, sijn het beginsel, midden, en eynde van mijn saligheyt: al dat ick wercke, al dat ick kiese, al dat ick toestaet, al dat ick omhelse, al dat ick doe, dat ben ick heel, en in 't geheel, en door 't geheel, schuldigh aen den Schepper, vinder, Verlosser, en Salichmaker van de sielen. Hy is het hooft-goet ^{Pf. 34.} van mijn goet, den schilt en uyt- ^{Y. 2.} vechter van mijn quaet. Ghy speelt met de sielen, aldergenadighste en aldermiltste Heer; en ghy geeft ^{Prov.} hun eerst het gene dat sy daer naer ^{8. Y.} opofferen aen die eeuwige liefde; ^{21.} en sijnde het hooft-goet geheel het uwe, geeft dat, op dat wy daer mede handelen: *Negotiamini dum venio.* ^{Luc.} En ontfangt rekenschap van het ^{19.} gene dat altijt het uwe is, gelijk of ^{Y. 13.} het vervreemt was van het gene dat altijt

altijt het uwe is ; ende ghy vereffent de verdeelingen van de ponden , de welcke de uwe sijnde , betaelt ghy ons , gelijk oft het de onse waeren. Ghy geeft den prijs van u hoofd-goet , en bovenmatige winst van u eygen goet ; ende ghy grontvest op u eygen selven ons rijckdom en bystant , want ghy weet wel dat in ons geen hoofd-goet kan gevonden sijn, noch sterckte , maer wel armoede, en ellende.

54. ô geluckige beschickingh van u voorlichtigheyt ! ô diepe onbegrijpelijkheyt van u wysheyt ! dat terwyl het soo is , dat al ons saligheydt geensins grontvest kan hebben in ons recht , noch in de kracht van onse rechtvaerdigheyt , noch in de verdiensten van een enkel schepsel , soo hebt ghy nochtans , mijn barmhartigen Heer , ons gegeven een versekerde grontvest , die onberoerlijk is , ende onwedsprekelijk , onveranderlijk , en in de welcke geen onderstandige noch toevallende verandering plaets kan hebben ; dese is u eygen goetheyt ,

goetheyt, en boven-oneyndelijcke meedoogentheytt. Op sulcken manier, dat soo ick verloren gae, ick verlies my selven, om dat ick my wil verliezen: maer in u is alles dat nootfakelijck is, op dat ick my niet en verliese. Die barmharticheyt, mijn Godt, die kracht, dat kruys, dat ghy geleden hebt voor my, dat leven dat ghy geoffert hebt voor mijn schulden, die doot die my het leven en de salicheyt gaf, dat is de grontvest van de genade, die ghy my geeft: ende ten soude geen genade sijn, noch machtich sijn, ten waer die oorspronckelijck was in u eygen goetheyt, en barmharticheyt. Ten soude geen volmaeckte genade sijn van de menschlijcke verlossingh, ten waer die de vrucht was van u doot, van u sweet, en van u bloet. Sy en soude onse verlostte herten niet kunnen bevochtigen, ten waer uyt u liefde en uyt u sijde niet eerst voortquam het water en het bloet, daer ghy die medevochticht. Als wy de genade krijgen, en die bekomen door ons gebeden,

Osea

*13.
v. 9.*

Ro. 11.

v. 6.

Iohan.

19.

v. 34.

beden, is om dat ghy ons voorkomt, op dat wy mochten bidden, ende om dat ghy in den hoff voor ons gebeden hebt, en aen het kruys, en daer door bestaet ons ongenoechsaemheyt tot bidden: en als ghy, mijn Heer, ons de genade geeft, dan moeten wy ons verootmoedigen, en erkennen, dat het al genade is: en als wy wercken doen, dan moeten wy bekennen, dat het al genade is dat wy wercken; en dat wy met geen saecke u en dienen, die eerst nier voort komt van u hant: want schoon dat het seker is, dat wy oock verdienen, in 't gene selfs dat wy wercken met u genade; soo is 't nochtans dat wy die verdiensten schuldich sijn aen u verdiensten, die moeyelijckheden aen u arbeyden, die liefde aen u liefde, die genade aen u genade.

*I. Cor.
4. v. 7.*

55. *Wat hebt ghy mensch (seyt het vat van u uytverkorentheyt) dat ghy niet en hebt ontfangen? en hebt ghy 't ontfangen, waerom verydelt ghy u, gelijk of ghy 't niet en had ontfangen? wy verfoeken, maer ghy geeft ons dat*

dat v
maer
ren:
dat v
maer
Wy
wy v
den
nen v
verdi
het se
al de
en so
verdi
den
noch
doen
hangt
genade
56
volma
wy u
dat w
ons, o
ons u
uytwe
in 't a
in 't a

dat wy verfoecken ; wy begeeren,
 maer ghy geeft ons dat wy begee-
 ren ; wy wercken , maer ghy geeft
 dat wy wercken ; wy verdienen ,
 maer ghy geeft dat wy verdienen.
 Wy lijden , maer ghy geeft ons dat
 wy verdienstelijck lijden : en dat lij-
 den en verdienen soude niet kon-
 nen wesen , ten ware dat u lijden en
 verdienen voor had gegaen. Want
 het soude niet kunnen sijn dat oock
 al de menschen t' samen , sonder u ,
 en sonder u genade , souden kunnen
 verdienen het verdienen , noch sou-
 den kunnen verdienstelijck lijden ,
 noch souden kunnen eenich werck
 doen van genade , ende mitdien
 hanght het alles aen u , ende aen u
 genade.

56. Geeft ons dan , Heer , een
 volmaeckte kennis van 't gene dat
 wy u schuldich sijn , en van 't gene
 dat wy sijn. Keert u , Heer , tot
 ons , op dat wy ons bekeeren. Geeft
 ons uwe genade , die krachtich en
 uytwerckende is. Geeft ons dat wy
 in 't aensien van u wet wandelen :
 in 't aensien van u kruys wercken ,

E

en

Ier.

31. v.

18.

Ioan.

4. v.

15.

Psalms.

118.

en v. 35.

en sweeten , naervolgende en achterhalende de stappen , die ghy voor ons gedaen hebt. Geeft ons dat wy gehoorfamen aen de beroerte van u ingevingen. Geeft ons dat wy in 't hert hooren de versuchtingen , en het geroep dat ghy geeft , om dat wy fouden hooren. Geeft ons dat wy de boetvaerdigheyt beminnen , en ons schulden beschreyen , gelijk ghy wilt dat wy die beminnen , en beschreyen. Geeft ons dat wy fuchten met de eenvoudigheyt van de duyf , en dat wy bekermen , als geestelijcke tortel-duyven , het affijn van u glory. Geeft ons dat ons hert en siel sich voede met het broot van tranen en van droefheyt. Geeft ons gefontheyt voor onse sieckten , bescherming tegen onse bekooringen , bewaring tegen ons vallen ; ootmoedigheyt tegen onse hoovaerdigheyt ; licht dat onse blindtheyt verlichte ; warmte die onse flapheyt ontsteke. Geeft toch dat al onse oeffeningen en gedachten overeenkomen en gelijkformigh mogen sijn met de innerlijcke gestaltenis van

Jer.
17. v.
14.
Matt.
8. v.
25.
Pf. 30.
v. 17.

van
gen
ons
wy
spro
u ge
die a
ve.
ken
haer
deuc
aen
ons
denc
moer
terw
aen u
ydell
heyt.
een
en m
en m
ning
ons l
terwi
en al
heyt.
57

van boetvaerdicheyt, en van het gene dat ghy ons eerst geeft. Geeft ons dat al de boetvaerdicheden die wy fullen doen, mochten oorspronckelijck en geboren sijn van u genade, en dat die quade natuur die aen haer selfs niet toe en schrijve. Geeft ons dat wy niet en dencken dat het eygen deucht is, en van haer selven geboren, de welcke de deucht is die wy schuldich blijven aen u goddelijcke genade. Geeft ons dat den mensch toch niet en dencke, dat hy 't sijn selven alleen moet danck weten het wercken, terwijlen hy het al schuldich blijft aen u selfs. Ontwortelt van ons die ydelheyt, en ellendige vermetentheyt. Doet dat wy u aenbidden met een alderdiepste ootmoedicheyt, en met een opgesette overgeving, en met een volmaeckte verloochening van ons eygen selven. Geeft ons licht ende een heylige vrees, terwijlen dat wy staen in u opperste en alderheylighste tegenwoordicheyt.

57. Maeckt, mijn Godt, dat
E 2 ick

ick u lief hebbe uyt heel mijn hert,
 uyt heel mijn geeft, uyt heel mijn
 siel, uyt al mijn krachten, vermo-
 gentheden, en sinnen. Maeckt dat
 ick op u hope, met een volkomen
 betrouwen, en dat op u alleen.
 Maeckt dat ick versakende de son-
 den, de weerelt, den duyvel, en
 het vleesch, my overgeve alleen
 aen u, met een volmaeckte recht-
 sinnicheyt, en waerheyt, en met
 een eeuwige volhardingh.

58. Ick en kan niet, Iesu en mijn
 Salichmaker, my overgeven, is 't
 fake dat ghy my niet overlevert
 aen u selfs. Ick kan my aen u niet
 aengenaem maken, soo ghy my
 niet geeft dat ick u aengenaem sy.
 Ick kan my aen u aengenaem ma-
 kende, niet voldoen, by aldien ghy
 my niet en geeft dat ick voldoe. Ick
 kan my niet laeten, en u volgen,
 ten sy dat ghy my niet eerst af-
 scheyt van my selven, op dat ick
 naerder kome by u. Op dat ick ver-
 diene van u ontfangen te sijn, is 't
 nootzakelijck dat ghy my eerst de
 verdiensten geeft. Ick moet eerst
 hebben,

heb
 han
 fere
 moe
 besit
 my
 Hee
 sittin
 Laet
 lingh
 het v
 ten t
 aenb
 wick

—
 Gh
 gevoe
 dwaer
 sondic
 sieckte
 voetro
 sont sy

hebben , ja oock een gaeve van u
handen sijn , eer ick my kan opof-
feren aen u. Ghy geeft my dat ick u
moet geven. Ghy moet my eerst
besitten , eer ick u kan besitten en
my met u verheugen. Laet ick ,
Heer , toch u erfdeel sijn , en de be-
sitting van u eeuwige heerschappy.
Laet ick beseten worden in de bal-
lingschap , op dat ick u geniete in
het vaderlant. Laet ick van u bese-
ten sijn in dit leven , op dat ick u
aenbidde , en love altijd in het eeu-
wich leven. Amen.

*Ghy hebt gesien wat ghy sijt , ghy hebt
gevoelt wat ghy sijt , ghy hebt ge-
dwaelt , ghy sijt verblint , ghy hebt ge-
sondicht , en sijt gevallen ; ghy hebt u
sieckte gekent ; bidt den medecijn met
voetval : laet u niet duncken dat ghy ge-
sont sijt. S. Augustinus in Psalm. 58.*

VERSUCHTINGEN

En geestelijke toe-gedaenten van de Ziel

tot haer Bruydegom

I E S V S C H R I S T V S.

uyt Spaensch gerijm in't Nederduyts naergebootst,
door de voorgemelde Overfetter.

Wie derft, mijn goede Godt, sich
van u liefde roemen;
Wie derft van uwe liefd' sich
vooght of soecker noemen,
Die door u liefdes liefd', die troostelijke
pijn,
Niet duysent-werven wenst om u gedoot te
sijn!
Ten is geen rechte liefd', daer oylijke verstan-
den,
Vervoert tot eygen baet, hen liefd' aen d'uw
verpanden:
Die op genoeghsaemheyte van't tegenwoor-
digh siet,
Vindt noch de rechte liefd' noch't eeuwigh
lieven niet.
Hoe mooght ghy, nietigh dier, dat eerst een ydel
aerde
Tot rechte ydelheyte, en nietigh wesen baerde,
Ver-

Verheffen uwen stant , als of ghy in den
aert

Van wesen, plight of liefde , iet meer als nie-
tigh waert ?

Ach droefheyt ! wie heeft oyt dit seltsaem spel
begrepen ,

Dat liefde als een beul met soete minne-
pen ,

Met innerlijk gesucht , met uysterlijcke
pijn ,

Geeft voetsel aen de liefde , dat liefde lief
doet sijn ?

Hier wort dan levenstoght , in sulcken doen
gevonden ,

Schoon dat den minnaer swemt in dootelijcke
wonden :

Daer rechten yver wordt gesteken om het
hert ,

Wort d'alderpuyckste lust geboren uyt de
smert.

Hier vintmen strafbaerheyt , met soete rust te
samen ,

Hier vintmen stuur gekijf, en vrindelijcke na-
men :

Wie had het oyt gelooft , dat schijn van 't
grootste quaet ,

De lieve soetheyt schenckt met sulcken gou-
de maet ?

Die in dees soete pijn geen blijde droefheyt lijden,

Die met dees swacke kracht niet wettelijk en strijden,

Sijn in dit leven niet; maer scet'len in den schoot

Van 't ydel aertsbedrijf, en d'eyndelijcke doot.

Hier hagelt 't noortsche ys, hier reegnen straffe vlagen,

En efter vindt de liefd' hier 't opperste behagen:

O wonder schicking Godts! die 't swaerste lijdē heeft,

De naerste by de vreucht, en in 't verblijden leeft.

Wel aen dan droeve Hel, laet nyt u swarte poelen,

Vry om mijn stille Ziel den anxt en persing woelen,

Met pijnelijck gequel, en v'ugge tegenspoet,

En laet de aertsche gunst my stooten met de wet:

Het sal my tot de lust, vermaeck, en blijfchap strecken,

Het sal mijn laegh verstant tot hooge plichten wecken:

De liefde' versoet 'et al; soo my dees liefde be-
fit,

Soo heb ick vollen wensch, en raeck gedun-
rich 't wit,

O seltsaem strijdtgewin wyt schijn van val ge-
boren,

Daer hemel triumpheert, als aerde gaet verlo-
ren:

Daer armoe rijkdom geeft, daer schande
glory baert:

Daer tegen stroom, en wint, het schip te be-
ter vaert.

Doch in dit vrent geval wilt, Heer, my niet
verlaten;

Want sonder uwe gunst kan my geen arbeyde
baten:

U bysijn is mijn al, u affsijn maect tot
niet,

Oock dat het beste schijnt, doch sonder u
geschiet.

Gunt my dan door genaed' dit bysijn, wilt be-
keeren

Dat in my was verdrayt; en regelmatigh lee-
ren

Wat ick in wesen ben, en wat u Godtheyt is;

Op dat ick soo geleert, in geene wegen mis.

Verlicht mijn duysterheyt, weck' op de domme
sinnen,

*Weck op het slaprich hert, op dat ick magh be-
ginnen*

*Den ingang tot het kruys, en wegen met
verstant*

*Waerom dit hout, en vrucht, op d'aerde is
geplant.*

*Op dat ick in die vrucht, en in haer pijnlijck
sterven*

*Gevoet werd, en in doot hier leer' het leven
erven.*

*Op dat ick niervers soeck, noch glory, wegh,
of huys,*

*Noch spys, noch dranck, noch troost, noch
sterckte, als in 't kruys.*

*Op dat ick sie mijn licht ontbloot van glans, in
schanden;*

*Mijn lichter aen de pars, geknevelt in de
banden:*

*Wat worm was oyt verplet gelijk mijn
ware Godt?*

*Wat mensch oyt onderdruckt by soo ver-
worpen lot?*

*Ach my! in tegendeel, recht voetsel van de
sinden,*

*Word' niet als in de lust, en by de weeld' ge-
vonden,*

*Mijn hooghmoet steygert op, al was ick
Godt geijck,*

Die

Die in mijn wesen niet ben eygendor als
slijk.

Den Schepper is bespot, het scep sel laet sich
prijsen,

En wil, men sal hem hul'd', en hoogste eer be-
wisen,

De Heer drinckt myrh en gal, de knecht
swemt in de wijn.

Die slaef geboren is, wilt hoogste heerscher
sijn.

I I.

A Chocgen van mijn oogh, en boven aert-
sche stralen!

Hoe los is staeg mijn Ziel, hoe blijf ick altijd
dwalen

By 't geen u soo misnoeght! geeft dat ick
eens vertreck

Mijn oogh van d'ydelyheit, dat opperste ge-
breck.

Al wat ick staegh bestaen met ernst te onder-
soecken,

Of by het spraeks aem volck, of in geleerde
boecken,

Ick vind geen rechte sin, geen ander recht
bescheyt,

Als dat de waerheit, Heer, in u begraven
leydt.

*Is't dan al buyten u niet anders als ge'ogen;
Vindt yder sich beschaemt, en sonder u bedro-*
gen;

*Wie sal't dan wonder sijn dat door bedrochs
ontset*

*Men anders niet en vint dan dat ons doot-
lijck let?*

*Men anders niet en wil als wel gewilde ban-
den,*

*Men anders niet en raectt als onbekende
schanden,*

*Geboren uyt de sond', gebakert in de schult,
Aenbiddende den val, om dat hy is ver-
gult.*

Wie vint sich soo benant in vanckelijcke koten,

Wie is in ketentnych van yser soo gesloten,

*Als die door snood' bedroch van ydelheyt
vervoert,*

*Niet als op eygen wil van losse vryheyt
loert?*

*Niet als door domme tucht geduyrich wort
gedreven*

*In spraeck, gesicht, gehoor, in ongebonden
leven,*

*In dranck, of spijs genut, in arbeyt of in
rust,*

*Tot eyndelijck geniet, en voetsfer van de
lust.*

O hin-

O hinderlijck gevaer , beknoopt in gulde stricken ,

Die aen het ooch ontdeekt , mijn ziel zoo doen verschricken :

Neen hemel , sent in plaets een straeltje van u licht ,

Tot helder opening van 't leepende gesicht.

Kom minnende meesters , bekeert mijn hert en sinnen :

Kom meesterlijcke liefd' , bewoont mijn siel , kom binnen ;

En schoon u bysijn was een borne van de pijn ,

Ick wil , soo ghy maer wilt , oock soo gekoestert sijn.

I I I.

LAet 't gefang wat hooger luyden ,
 Laet de pen wat klaerder duyden ,
 Van het soete hemels-broot
 Dat men vint in pijn en noot.

't Schijnen ongerijmde wetten
 Die de doot by 't leven setten ,
 Parssen 't ongeproefde soet,
 Uyt de myrh , en bitter roet.

Even doch , mijn Heer der Heeren ,
 Poocht ghy met u woort te leeren ,
 Dat de pijnen van dit dal ,

Dat gesucht van droef geval ,
 Dat de wreetheyt van de beulen
 Die met doot en afgront heulen ,
 Dat het quaet dat om ons sweeft
 Rechte stof van glory geeft ?
 't Sijn maer korte oogenblicken ,
 Soo wy liefd' by lijden schicken ,
 Daer de Godtsgeleerde ziel
 t'Saem in lust , en pijn verviel.
 Daer de Godts geliefde swalen
 In 't gemoet van liefde dalen ;
 Ach wat worter niet getracht ,
 Dat de weerelt soo veracht !
 Kom my, Heere, dan wat nader ,
 En bestelt , mijn goede Vader ,
 In mijn leven , in de doot ,
 In mijn overschot , of noot ,
 In mijn jeucht , of grijse dagen ,
 In mijn tusschen-beydsche vlagen ,
 In het duyfter , of by dach
 Dat ick altijd lijden mach.
 Brant mijn onbeschofte leden ,
 Laet met voeten op my treden ,
 Maeckt het vleesch tot wormen dis ,
 Dat soo wederspannich is.
 Vlucht oock onbeschofte lusten ,
 Die mijn heete dorst noyt blusten ;
 Vlucht wat stof geeft aen den mensch
 Tot

Tot voldoening van sen wensch.
'k Wil voortaan niet anders rapen
Als het kruys tot schild en wapen ;
'k Wil nu voort geen ander baen ,
Als door scherpe dorens gaen.
Dat de ingetoomde finnen
Immers nu in ernst beginnen ,
Onder schreyen en gesucht ,
Niet dan bitter ongenucht.
Laet ick door het lastich schrapen
Niet dan angst , en droef heyt rapen ,
Sent my tegenspoet in 't hert ,
Dat het maer vernedert wert.
Dat oock ziel en lichaems krachten ,
By beproeving schier versmachten ,
Van u straf , en harde hant ,
Stadich tegen my gekant.
Laet ick vry in droef heyt vlieten ,
Laet ick heul noch troost genieten ,
Die de aerd' , of aertschen dach ,
Aen de mensch te schencken plach.
Ja soo 't iemant oock verfinden ,
Datter lijden was te vinden
By de goddelijcke schoont ,
Daer niet als de glory woont :
Efter soud' ick met verlangen ,
Daer de pijnen oock omvangen ;
En verdroncken sijn in druck

Achten

Achten soo een groot geluck.
 Mits mijn Schepper in sijn strijden,
 Met de sleutel van het lijdē
 't Grootē hof geopent liet,
 Daer men eeuwich Godt geniet.

I V.

HErt met reden, en verstant,
 Neemt nu dese leer te hant,
 Dat het lijdē, dat verdriet
 Enckel op verdiensten siet.
 Iae soo ver ick niet en dool'
 In dit lijdē is de school'
 Daermen leert de gangen gaen,
 Die mijn Schepper heeft gedaen.
 Die uyt Hemel neder quam
 En ons tot sijn leerling nam,
 En ons op de rechte wijs,
 Wegen wees van 't Paradijs,
 Uyt sijn liefdes overvloet,
 Met vergieten van sijn bloet.
 Wat verbaestheyt, wat al schrick,
 Leed' hy yder ogenblick!
 Hoe geslagen, hoe bespot,
 Hoe gescholden voor een sot,
 Hoe gewentelt in sijn bloet,
 Hoe geboort door hand' en voet,
 Hoe gelaest met bitter gal,

Hoe

Hoe veel wonden over al !
 Kont ghy sien dees fware pijn ,
 En niet eens bewogen sijn ,
 Om met uwen Heer en Godt
 Uyt te staen het selve lot ?
 Dat den dach geluckich sy
 Als ick maer uyt liefde ly :
 En schoon soo de lijdens noot ,
 My verdruckte tot de doot ;
 Sterven weet ick voor gewis ,
 Dat soo sterven , leven is :
 Want de doot die Christus lijdt ,
 Is de doot die 't al verblijt ,
 Is het leven van mijn hert
 Daer de Ziel door levend wert.

V.

M^{Yn} glory ; 't is nu tijt noch hooger op te
 dringen (steyt,
 Den eysch van mijn gebet , aen uwe Maje-
 In wie voor allen eeuw' de gront van alle din-
 gen , (leyt.
 Uyt kracht van eygendom, onfeylbaer is ge-
 Leert mijn onstelde Ziel op uwe stappen vol-
 gen , (mijn vrient,
 Ontblootme niet van lust in 't liden , als
 En schoon ick was van pijn in droefheyt op ge-
 swolgen ,

Maeckt

Maeckt ester dat ick blijf by 't geen de pijn
verdient. (krachten

Maeckt dat mijn vlijtich hert met opgeruste
De levens netten scheur, op dat ick seker ga:
Verscheyden van het vlees, verplicht aen goe
gedachten,

Gekarkert in den bant van d'opperste gena.

Geest Bruydegom my plaets, ontfancktme in
de wonden, (borst:

In 't binnenste paleys van u verscheurde
Op dat ick van mijn aerd' in 't aertsche dal
ontbonden, (lijden dorst.

Noyt meer tot aertsche lust, maer 't salich
Hier wil ik mijnen nest gelijk een vogel stichtē,
En als het eenssaem dier, de stille pelicaen,
Bewoont het verre wout, vervremt van wee-
relts plichten, (snaen.

Met Godt in eenigheyt mijn dagen over-
Ick wil niet dat men seyt, siet daer de deur is
open,

Soo 't lijden u verdriet gy kont geholpen sijn:
Wegh wanckelbaren mensch, die 't lijden sijt
ontslopen, (swaerder pijn.

Ghy vont soo geenēn troost, maer wel een
Ick ken geen open deur, ick weet van geene we-
gen, (gaen:

Om wyt dees lijdens sael het lijden te ont-
Maer geeft my, goede Godt, in 't lijden sulcken
segen, Dat

Dat dees onwetentheyt my doet volhardich
 staen. (naden,
 En laet oock nimmer toe door gunst van u ge-
 Dat ick dees doorne-baen te geener tijt en
 mis: (raden,
 Want ick verskert ben, door inspraeck van u
 Dat droefheyt tot de vrecht het rechte
 middel is.

V I.

W At is 't een hooge p'icht in stilt te over-
 leggen (seggen?
 Het geen de trage tong niet opentlijck kan
 Sich vinden in het hert van 't goddelijcke
 Lam, (nam?
 Van wie den geest de wol tot eerste kleeding
 Ach Adam onbewust, wat mocht u toch be-
 wegen, (voor segen;
 Te wis'len schand voor eer, te ruylen vloeck,
 't Kleet van onnoselheyt van u te worpē uyt,
 En hangen om het lijf de ongeschoren huyl?
 't Is waer, mits onsen wil in uwe was gebon-
 den, (wonden:
 Kreegh hier ons heel natuur sijn sterffelijcke
 Ontstont het dootlijck gift, het vinnichste
 fenijn, (medecijn;
 Waer tegen Godes gunst weer schonck de
 Ick meen het heylich Broot, van seltfaem graen
 geboren, Uyt

116 *Versuchtingen van de Ziel*

*Uyt maechdelijcke aerd', van Godes Geest
verkoren*

*Tot oyrbaer en tot nut van 't menschelijck
geslacht,*

Door opperste gena de menschen toegebracht.

*Dat boven-aertscbe graen, aen 't dierbaer
kruys gesmeten, (gegeten*

*Dat noyt gescheyden is, schoon dat het wort
In soo verscheyden eeuw, op soo verscheyden
stondt, (mont.*

*Van soo verscheyden tael, in soo verscheyden
Het bloet van 't heylich Lam, waer uyt de
druppels vielen,*

*Van 't opgerechte hout, op ons bedorven zielen,
Die 't prickel van de doot, in doot verwon-
nen heeft, (leven geeft.*

*En door sijn doot, aen mensch, het nieuwe
Is dit dees heylsaem spijs, sijn dit de dierbaer
droncken,*

*Die Godt ons door sijn liefde soo krachtigh
heeft geschonken,*

*Of tegen 't sondig gift, en doodelijck fenijn,
Tot heelingh van de wond', en eyndelijcke
fijn? (van leven,*

*Is in dit bloet den wijn, in 't vleesch het broot
Waer in de suyvering van sonden wort gegeve,*

*Is dit het onderpant van 't ongemeten goet,
Vernietingh van de schult, vergevingh van
de boet; . Hoe*

Hoe dan, verdorde ziel, blijft gy so onbewogen,
 En door verblinde drift van ydelheyt bedrogen,
 Dat ghy niet dorstich sijt, dat ghy de lippen
 sluyt, (Bruyt ?
 In 't avontmael van 't Lam, en nieugetroude

V I I.

'k **W** As onlanx vry wat seer ontset,
 Om dat ick had te veel gelet
 Op aerde, en op 't aertfche goet,
 Dat mensch van Godt vervreemden doet,
 Dat herts gedachten soo verruckt,
 Dat hooge sinnen nederdruckt,
 Dat weerelt boven Hemel prijft,
 Dat niet als kromme wegen wyft,
 Dat niet als tijtlijk wentt, en wilt,
 Dat soo ver van het eeuwich schilt,
 Dat lijden, als sijn vyant schelt,
 Dat niet als soete dagen telt,
 Dat Godes liefde licht verliest,
 En in de plaets sijn eygen kiest.
 Dit alles, in de stille nacht,
 Vervoerde my tot dit gedacht.
 Hoe is 't mijn liefd', mijn heyligh lot,
 Hoe is 't mijn liefd', mijn grooten Godt,
 Hoe ben ick soo verdrayt van sin,
 Dat ick niet u, maer my bemin ?
 Neen, Heer, ick loochen sulcken daet,
 En

En neem voor my een beter raet ,
 Van lieven dat ick seker gis ,
 De liefd' van 't eeuwich leven is.
 Geeft my den geest, en plaets, en dach ,
 Op dat ick u soo minnen mach.
 Doch suyvert eerst mijn morsich huys ,
 En maect mijn ziel van sonden kuys ;
 Want Heer hoe soud' het mooglijck sijn ,
 Dat in een vat gelijk het mijn ,
 De schoonte van het Hemelrijk
 Haer mengen sou met nietich slijck ?
 Verbreyt dan d'engte van mijn hert ,
 Op dat het uwe wooning wert.
 Want seker in sich selven Heer ,
 Is 't al te nauw en byster teer ,
 Op dat ghy 't aenneemt voor u stat ,
 Die heel den hemel niet en vat.
 Geeft my naer suyvering oock licht,
 Op dat mijn lang verblindt gesicht
 Geopent, door u goede gunst ,
 Eens vatten mocht de ware kunst ,
 En leeren hoe een laegh verstant ,
 Bekomt den hoogen onderpant ,
 Van 't geen' geen oogh en heeft gesien ,
 Van 't geen' geen tong en kan bediën ,
 Van 't geen' geen hert oyt overleyt ,
 Dat Godes goetheyt heeft bereyt ,
 Voor die sijn wetten heeft gesint ,

En

En stadich sijnen Schepper mint ,
 Die op de aerde weynich dacht ,
 Maer wel dat hemel mede bracht.
 Och oft ick eens bequam een eyfch ,
 En dat ick noch in 't logge vleysch ,
 Mijn sieltje als een hemel vont ,
 Om u te dienen 't alle stont ,
 Om u t'aenbidden boven al ,
 Oock hier in 't aldernaerste dal ,
 Om u mijn alderwaerste goet
 Te lieven met een reyn gemoet ,
 En schoon mijn siel in aerd' geplant ,
 Haer opgepronckt tot hemel vant ,
 Wenst efter niet, mijn grooten Heer ,
 Als alles tot u meerder eer.

V I I I.

NU wederom tot u , ó mijn gekruyften se-
 gen ! (schip ,
 Wend' ick de voorsteef toe van 't ongereddert
 Dat anders mocht vergaen in d'ongebaende
 wegen ,
 Of op het hooge sant, of heymelijcke klip.
 Op u betrou ick vast, dat so wy maer e. waren
 Met kranssen van de liefd rechtmatigh uyt-
 geciert ,
 En niemant had den tijt van veel verquiste jaren
 In tuchten van de sond' ongoddelijk geviert:
Sond'

Soud' evenwel door 't kruys, soo dieren schult
betalen,

En door versterffenis van d'ingetoomde lust,
De glory-troon by Godt onfeylbaer achterhalen,
Soo wort Gods toornigh vier door liefde nyt-
geblust. (vinden,

Doch waer is sulcken hoop' in menschen hert te
Die naer den hoogen punt van sulcken
waerde tracht?

Wie pooght tot soete weeld, sich aen het goet te
binden,

Die u genade min als sijn vermogen acht?
Mijn levens-kracht ontspant, ick voel het be-
beswycken, (ken,

Als ick de kerte stof van mijn verdiensten
Als ick mijn nietigheyt met iet begin te lijcken,
Vind' niet dan nietigheyt die ick in wesen
ben. (leven,

Ach rechte levens tucht! neem wegh dit valsche
Dat niet als doot geloof in sijnen boesem voet;
En wilt my in de plaets door uwe miltheyt ge-
ven,

Dat d'opgeweekte ziel u beter dienen doet.

I X.

KAnmen dan verscheyden dingen,
t Saem op luyt, of cyther singen?
Baren uyt een selven sin,

Schoone

Schoone liefd', en vuyl gewin?
 Vint men licht, en doncker famen,
 Swarten haet, en soete namen,
 Koestren in den selven schoot,
 't Eeuwich leven, by de doot?
 Wie sal in sijn acker-ploegen
 Offen by de Esels voegen?
 Al den arbeyt is bekayt,
 Als men graen by distels sayt.
 Is de liefde niet dan seggen?
 Sonder wercken by te leggen?
 Spaert de woorden, en gepract:
 Toont de liefde met de daet.
 Sijn dan al de hertsche-tuchten,
 Met soo soete minne-suchten,
 Onverdienstich sonder loon,
 Voor u goddelijcken troon?
 U verachten, u vergrammen,
 En t'saem door u liefde vlammen?
 'k Wil, of magh het niet verstaen,
 Hoe 't kan beyde samen gaen.
 Staegh u minnelijcke wetten,
 Buyten ernst en plicht te setten,
 En weer achten groote pijn
 Van u niet gelieft te sijn?
 Dan weer laken, dan weer kieser,
 Dan eens soeken, dan verliezen,
 Weerelt, hemel; water, vier;

E

Stille

Stille seden, groot getier ?
 Kan men wel dit groot verschillen,
 t'Samen wenschen, t'samen willen,
 Kan in 't hert wel sulcken strijt
 Wesen op een selve tijt ?
 Laet mijn siel dit wel beleyden,
 En met stage tranen schreyden,
 Dat door onbesnoeyde macht,
 Meening tegen reden tracht.
 Schuyft verwoesting vol van pijnen,
 Want ick sien den daegh'raet schijnen,
 Die mijn oogen soo verklaert,
 Dat 't bedrogh sich openbaert.
 Ik kan nu gewislijck voelen,
 Dat dit tegenstrijdich woelen,
 Dat dees liefde, en den haet,
 Dat dit altijd goet en quaet :
 Dat dit leven, dat dit sterven,
 Dat dit blood' sijn, en dit derven,
 Dat dit willen, willen niet,
 Recht op sulcken oorfaeck siet.
 Liefde Godts gaf goede luymen,
 Liefde liet geen goet versuymen,
 Liefde niet als liefde wilt,
 Liefde baert de rechte stilt.
 Liefde liefd' wert my geschoncken,
 Liefde wert wy toe gedroncken,
 Van den Gever van het goet,

Die

Die my soo wel lieven doet.
 Daerom, 't sedert dat de vieren,
 Door u goddelijck bestieren,
 Eens verschenen aen mijn hert,
 Ick in liefd' ontsteken wert.
 Maer de buyten-mensche wercken,
 Die de lusten soo verstercken,
 Broetsels van de naeckte sond',
 Daer natuer de quetsing vond',
 Sijn de kindren soo wanschappen,
 Sijn de onbeschofte knapen,
 Die de swackheyt naer en voor
 Volgen stadich op het spoor.
 Wilt dan Vader van de lichten,
 Sulcken liefde in me stichten,
 Dat ick in de liefdes baen,
 Mach de rechte wegen gaen.

X.

Schoon dat ick ben een vat vol sonden,
 Een borne van het slimste gift,
 Veroudert in de quaetheyts drift,
 Een wesen vol begeerde wonden,
 Dat niet als vuylen stanck en sift.

Noch derv' ik, Schepper, komen
 Verfoening over mijn misdact,
 Genesing van mijn grootste quaet:
 En wilt u schepsel niet vervloeken,

Siet, Heer, maer u, en mijnen staet.

Wat ben ick, ongeschapen wesen?

Een ydelheyt, een enckel niet,

Veel brooser als het swacke riet,

Dat sijnde uyt de doot geresen,

Weerom naer aerd' en sterven vliet.

En hoe sal u het schepsel noemen?

Die heel mijn vreucht en blijfchap sijt,

Die in u Godtheyt niet en lijt?

Een wijsheyt, die de hemels roemen

Geweest te sijn voor alle tijt.

Wel aen, een wormken van de aerde,

Maer ghy een vatter van den kloot,

Die 't al besluyt in uwen schoot,

Die uyt u wyt vermogen baerde

Dat naem ontfangen heeft van groot.

Sijn ongemeten dan de palen

Van u verbreyde heerschappy,

Is u barmhartigheyt daer by,

Wat roem sal toch u naem behalen

Soo ghy my stelde aen d'een sy?

Neen, Heer, 't en is soo niet gelegen,

De rechte glory van u stant

Is quering van verdiende schant:

U gheueheit boven quaet te wegen,

U rechte wercken van u hant.

't Is glans, 't is luyfter van het leven,

Dat ghy voor allen eeuw' besadt,

Dat

Dat ghy mijn loffe gangen madt :
 Dat ghy mijn laegheyt hebt verheven
 Schoon ick om geen verheffen badt.

Dat ghy tot uwe waerdicheden
 Gevordert hebt 't ellendich stof,
 Verplettert in den eersten hof,
 Dat doet my, Heer, met groote reden
 Verklaren eeuwich uwen lof.

O siel ! geluckich boven maten,
 Gesuyvert, en soo wel verschoont,
 Verloft, vergeven en beloont,
 Wilt de Verlosser niet verlaten,
 Op dat hy altijt in u woont.

X I.

W At was 't een vreemt geheym dat Godt
 my eerst ging soecken,
 Doen ick verstenen lagh in soo verdoemde boec-
 ken,
 Alleen om 't dwalend schaep te brengen in
 de stal,
 En om het hellend schip te hijssen uyt sen
 val !
 Sondt oock wel mooghlijck sijn een sie' 'e kon-
 nen smaken
 De gaef van sulcken liefd, en niet in i' 'e
 blaken,
 En niet een offerand, de dagen die hy leeft,

Aen Godt in waerheyt doen die sulcke gaven geeft?

Brant, Heer, dit yssigh hert, geeft tranen aen dees oogen,

Geeft suchten aen dees borst, wilt door gena gedoogen

Dat in dit droef geschrey, soo daetli,ck vier ontstack,

Dat over mijn misdaet u rechte gramschap brack.

Geeft dit onsteken vier te klimmen in sijn vonde,

Op dat u liefdes vier sich by het mijne vonde,

En laet boetvaerdich nat afdalen van de hooght,

Op dat ick werd' geraeckt, gewassen, en gedrooght.

X I I.

ALs oock de bleeke doot met schichten van berouwen,

My perste nyt het lijf de krachten van de ziel:

Soo ste... efter vast, mijn Godt, dat u betrouwen

y levend' maecken sal, schoon ick in flante viel.

De ketens die mijn geest so schrickelijck o... rringen, En

En met hun swaer gewicht my drucken in
 de gront ;
 Ia door het groot gevaer, my als tot wanhoop
 dwingen ,
 Die strecken oock tot troost , en maecken my
 gesont.
 Doch niet nyt eygen kracht , maer door de
 soete vlagen ,
 Die ick in stage plicht van u aenbiddingh
 vint :
 Gelukkig dan de ziel, die in de smert behagen
 Nootsakelijck bekomt, terwijl sy u bemint.
 De nevels van verstant , de domheyt van de
 sinnen ,
 De krenckte van het vlees , de kortheyt van
 de borst :
 Verdwynen voor de son van Godt , voor die
 het minnen
 Beschicken tot hen spijs , en lessing van den
 dorst.
 Ick wil dan nimmermeer op ander middel
 peysen ,
 Tot stilstant van gemoet, en troostelijcke rust:
 Maer met de liefde recht door weghen lij-
 den reysen ,
 En komen tot besit van d'overaertsche

X I I I.

DE liefde die (soo 't schein) alleen niet
kon geraken,

Sou kiezen een gesel, en die gelukkig maecken,
En die uyt enckel gunst, verryken met haer
goet,

Vereeren met haer schoont, verschoonen met
haer bloet.

Men riep dit voor wat nieuws in groot en kley-
ne stegen;

En siet tot sulcken dienst is ieder wel genegen:
Dus komt een rot by een van hoogh, en la-
ge liên,

Die Liefde van haer troon bestaet te over-
sien.

Een van dat groote rot (ick derv' het qualijk
peynsen)

Die Lyden wert genoemd, heeft Liefde son-
der weynsen

Uyt midden van den hoop, die opgepronck-
te schaar,

Gekoren tot gesel, gesetelt nevens haer.

En siet die selt saem paer wert soo by een gebon-
en,

Dat lyden sonder Liefd' niet meer en wert
gevonden,

Noch Liefde bryten Pijn: wie had het
oyt gedacht, Dat

Dat Liefde sonder Pijn, geen Liefd' wil
sijn geacht?

Dees princelijcke maeght verwoeght sich dan
by lijden,

In onlust, en in lust, in vrede, en in strijden:

In sulcken hechten bant, en was noyt
vrindt met vrindt,

Geen broeder met sijn broër, geen moeder
met 'er kindt.

Dees liefde roept haer blij-en droef-sijn beyd'
te gader,

Een wyt vrindts beter sijn, het ander wyt s'en
quader.

Die minnaer is in geest, ontreckt sijn mont
het broot,

En geeft het die hy mint, tot lichting van
sijn noot.

Soo hemel aen u hert eens wou dees liefd' ge-
hengen;

't Is seker dat dit soet sijn bitter meê sou bren-
gen:

Want dit is liefdes pijn, en alder swaersie
strijt,

Soo liefde niemant vint om wiese oefsheyt
lijdt.

Oock in volmaeckte wil sijn dit de
seden,

Dat blijfchap niet en smaect ten sy daer wort
geleden:

Dat in den rechten mensch het opperste ge-
stel,

Oock meerder lust ontfangt door 't nederigh
gequel.

Natuur maect aerd' tot gont, en kostelijcke
steenen,

Het schuym tot paerlemcer, yvoir uyt dorre
beenen:

En wat aen menschen oogh soo dierbaer oyt
verschijnt,

Uyt strijdt sijn oorsprong heeft, en sonder
die verdwijnt.

Waer vintmen sulcken strijt als tusschen lucht
en aerde,

Als tusschen vier en vocht? dit strijden noch-
tans baerde

Dit kostelijck gewas; dus houd' ick voor
gewis

Dat nergens goet ontstaet als daen gestreden
is.

Ontfanckt dan geen verdriet, schoon quaë ge-
negentheden

U porden tot de sond', en dagelijks bestre-
:

Maeckt van de noot u dencht, versterving
wint het recht,

Denckt dat ons leven is niet anders als ge-
vecht.

Laet dan, bedaaerde Ziel, niet anders u genoegen,

Als by u staegh bedrieff geduyrigh lijdē voegen :

In wercken, in gepeyns, in spraeck saembeyt,
en sti't,

In 't ernstelijck versoeck van 't geen' gy oock
niet wilt.

In noodeloosen angst van al'es te besorgen,

Dat heden dienstigh is, en dat men tracht voor
morgen :

En als sorghvuldigheyt by wijs is heen ge-
gaen,

Dan met sorghvuldigheyt weer nemen lij-
den aen.

Begeeren oock met vlyt geen dingen te begee-
ren,

Dat liefdes teere plicht in 't minst sou konnen
deeren :

Niet lieven als den Heer, nyt wie de liefde
daelt,

En sonder welckers liefd', ons liefd' geen
liefd en haelt.

Hier is het hooge goet, dit sijn de baer'
schatten,

Die, sonder liefdes strael, geen mensche
kan vatten;

Hier is het eygen pit, dat eeuwich leven
doet :

Hier

132 *Versuchtingen tot Iesus Christus.*

Hier is het rechte pad, waer in men sterven moet.

*Geeft Gever dan van liefd, ons altijd te genie-
ten*

*De waerheyt van dees liefd, waerom wy eer
verlieten*

*De tucht van eygen liefd', neemt, Heer, dit
bidden aen,*

Op dat wy eenwighlijck in u genade staen.

*De soete weedom dan van liefd', die my soo
brande,*

*Draecht u in waerheyt op mijn siel, tot offe-
rande,*

*Die in haer naeckte stant haer selven oock
veracht,*

Op dat sy beter wert tot u gebet gebracht.

E Y N D E.

